

UNIVERZITA PALACKÉHO OLOMOUČ

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra klasické filologie

Radek Búbela

3. ročník, prezenční studium

Latinská filologie

**Passio sanctae Perpetuae et Felicitatis v kontextu raně křesťanské
literatury 2. a 3. století po Kr.**

**Passio sanctae Perpetuae et Felicitatis in the context of early Christian
literature of the 2nd and 3rd century AD**

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: Doc. PhDr. Lubor Kysučan, Ph.D

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, použil jsem jen uvedenou literaturu a sám jsem provedl všechny překlady.

V Olomouci dne

.....

Děkuji Doc. PhDr. Luboru Kysučanovi, PhD. za vedení mé bakalářské práce a za velmi cenné rady, které mi poskytl.

Obsah

1. Úvod	3
2. Představení díla	4
3. Samostatný text	5
4. Analýza textu „Umučení sv. Perpetuy a Felicity“	25
4.1. Problematika jazyka textu	27
5. Biografie sv. Perpetuy a Felicity	28
5.1. Pozdější úcta ke svaté Perpetui a Felicitě	29
6. Rozvoj raně křesťanské literatury	30
6.1. Latinské překlady	30
6.2. Situace latiny v severní Africe	31
6.3. Apologie	32
7. Fenomén mučednictví	33
7.1. Chápání mučednictví podle Tertuliána	33
7.2. Pozdější studie v kontextu Tertuliánova tvrzení	33
7.3. Mučednictví v rané církvi	34
8. Závěr	37
Bibliografie	38
Resumé	39
Summary	40

1. Úvod

V prvních stoletích křesťanství položilo život pro křesťanskou víru nespočetné množství lidí. Dokladem o tom jsou studie badatelů, kteří se pokoušejí uvést alespoň přibližný počet umučených. Církev, do níž tito mučedníci patřili, si během roku nepřipomíná nejen jednotlivé umučené biskupy a kněze, popřípadě skvělé osobnosti z řad věřících laiků, ale jeden den v roce vzdává hold všem umučeným, kteří kdy pro Krista položili život. Je to jistě výraz vděčnosti a akt poděkování, kterým církev dává najevo, že si takových lidí váží.

Jednou takovou skvělou osobností je právě Vivia Perpetua, jíž je tato práce věnována. I když o životě mnohých mučedníků víme jen velmi málo nebo se o jejich životě dokonce dovídáme pouze z legend, o životě této ženy existuje dokument, který sepsala ona sama. Jde o zápisky pořízené z doby jejího věznění. Spis zachycuje nejen to, co prožila sama Perpetua, nýbrž popisuje i osudy jejich společníků. Poté co Perpetua nemohla v psaní pokračovat, pokračují v něm Perpetuou pověřené lidé, aby zachytili celý soudní proces i den jejího mučení a smrti.

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybral právě tento spis. Zvolil jsem si jej pro jeho jedinečnost a autentičnost, protože podobných dokumentů z doby persekuce křesťanů existuje jen velmi málo. Můžeme se z něj dovědět, jak vůbec takové věznění ve 3. století po Kr. probíhalo. Její a Felicitině biografii je věnována další samostatná kapitola. Primárním úkolem této bakalářské práce bylo celý spis okomentovat a přeložit jej do českého jazyka.

Dalším cílem mé práce je zabývat se otázkou, proč byla katechumenka Perpetua a její společníci uvězněni. Budu posuzovat zmíněný text z literárního hlediska, pozastavím se nad zvláštnostmi, které vyvstanou při srovnání s jinými texty daného století. Zvláště zajímavá jsou zjevení, která Perpetua měla, pokusím se proto osvětlit jejich symboliku a interpretovat je. Upozorním na to, co si o jednotlivých zjeveních myslí vědci a badatelé. Neméně zajímavou oblastí je problematika jazyka, jakým byl spis sepsán. Tomuto tématu se budu věnovat nepochybně podrobněji. Za důležitou považuji pozdější náboženskou úctu k těmto sveticím, neboť záhy po jejich smrti se u křesťanů těšily velké oblibě.

Třetí částí práce se zaměřím na obecné hledisko následného rozvoje raně křesťanské literatury. Budu zkoumat rozvoj křesťanské literatury v jednotlivých regionech, kde se křesťanství dobře začínalo etablovat a zaměřím se zvláště na situaci v severní Africe, odkud Perpetua pocházela. Věřím, že práce obohatí čtenáře v chápání otázky pronásledování křesťanů ve 3. století a následném pozdějším rozvoji křesťanské literatury.

2. Představení díla

V případě textu *Passio sanctae Perpetuae et Felicitatis* jde o zápisky z vězení o soudním procesu a mučednictví dívky Vibie Perpetuy, Felicity, několika společníků, katechumenů a jejich kněze Saturu v kartaginské aréně v období kolem 7. března 203 p. Kr., které byly napsány ve vězení. Jejich zatčení souviselo pravděpodobně s vydáním zákona císaře Septimia Severa¹, v němž se požaduje veřejné vyznávání kultu císaře jako božstva. Křesťané měli dle tohoto zákona buď vyznávat kult císaře jako státní náboženství, nebo měli být posláni do cirku.

Perpetua a její společníci si mohli tudíž zvolit, budou-li obětovat císaři, nebo půjdou-li na jistou smrt. Poněvadž odmítli oslavovat císaře a obětovat mu, bylo rozhodnuto, že v den císařových narozenin budou k jeho počtě předhozeni šelmám.

Umučení sv. Perpetuy je na jedné straně jedinečným dokladem popisujícím postup zatýkání, mučení a vize samotných aktérů persekuce. Na druhé straně je také zajímavý svou narativní strukturou. Revize tohoto spisu je přisuzována Tertullianovi², který měl text sjednotit, upravit a publikovat. Podle mého názoru se Tertullian tímto textem zabývá proto, že on i Perpetua byli z Kartága a na povznesení slávy svého rodného města mu záleželo. I přes předpokládaný Tertullianův zásah do textu můžeme z Perpetuiných slov vycítit její individuální hlas, kterým promlouvá ke čtenáři. Spis je bohatý na působivé události a obrazy (žena naplněná starostí o budoucnost; matka bojící se o své dítě; manželka oddaná svému muži; hrdá křesťanka). Postupné otcovo přesvědčování Perpetuy, aby svolila a obětovala císaři, stejně jako samotný proces jejího mučení jsou jedinečnými momenty tohoto textu. Jednotlivé momenty z vězení, v

¹ Lucius Septimus Severus Pertinax, 11. 4. 146 po Kr. Leptis Magna, Afrika – 4. 2. 211 po Kr. Eburacum, Británie, 21. císař římské říše.

² Quintus Septimius Florens Tertullianus, kol. 160 po Kr. Kartágo – po Kr. 220 Kartágo, latinský církevní spisovatel.

němž pobývala se svými společníky,³ až po její následnou smrt. Vypravěč podtrhává Perpetuino postavení ve společenském životě. Tento příběh sepsala žena antického věku jako svůj deník, jde tedy o autobiografii a svědectví víry antického člověka. Autor se v textu zmiňuje, že dostal pověření text doplnit o události, které mučednice nezaznamenala.⁴ První dvě pasáže textu představují teologicky celé dílo, další kapitoly čtenáře uvádějí do děje (například setkávání s otcem; zkušenosti z vězení; jednotlivá zjevení, jimiž byla během pobytu ve vězení hrdinka obdařena.) Díky Perpetuiným zápiskům nám jsou dnes známy čtyři vize, které v sobě zahrnují i pohanské motivy. Tato jednotlivá zjevení byla člověku žijícímu v africkém prostředí velmi pochopitelná, neboť tehdejší člověk byl vnímavý vůči snům a různým symbolům. Perpetua se později poznává jako přetvořená do mužské podoby, bez ztráty ženských znaků. Také v pasáži o knězi Saturovi je velmi zajímavé pozorovat náznak dobových sporů, které zmítaly tehdejší kartaginskou církví. Samotný Saturos v další části textu vypráví o sporu mezi místním biskupem a knězem. Saturos byl sám katecheta, kterému se také dostalo různých zjevení (motiv ráje a další).

Autorství textu se připisuje Perpetui, ale najdeme v něm i pasáže, které psal Saturos. Dále je zajímavé, že sama Perpetua, ještě jako katechumenka, vede rozhovor se zemřelým biskupem a knězem Optatiem. Podobný rozhovor dosud ještě čekatelky na křest se zemřelými, kteří prosí o pomoc, není v raně antické křesťanské literatuře častým jevem.

V poslední kapitole našeho textu je představena další hrdinka utrpení, sv. Felicita. Autor ji prezentuje jako ženu plnou naděje a víry v Krista. Celé tyto zápisky se nám dochovaly pouze latinsky, postupem času vznikl ještě další text „B,“ který je zkrácen o teologickou předmluvu a je psán v er-formě. Osoba Perpetuy v tomto B-textu ustupuje do pozadí. Vznik B-textu je bohužel nejasný.

3. Samotný text⁵

Si vetera fidei exempla, et Dei gratiam testificantia et aedificationem hominis, propterea in litteris sunt digesta, ut lectione eorum, quasi repositione rerum, et Deus

³ Kapitoly 3-11.

⁴ Kapitoly 10,15.

⁵ *Patrologiae cursus completus, Patrologiae tomus III., Parisii 1844, str. 13-60.*

honoretur et homo confortetur, cur non et nova documenta aequae utrique causae convenientia et digerantur? Vel quia et haec vetera futura quandoque sunt et necessaria posteris, si in praesenti suo tempore minori deputantur auctoritati propter praesumptam venerationem antiquitatis. Sed viderint qui unam virtutem Spiritus unius sancti, pro aetatibus iudicent temporum, quum maiora reputanda sunt sint novitiora quaeque ut novissimiora, secundum exuberantiam gratiae in ultima saeculi spatia decreta. „In novissimis enim diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo super omnem carnem, et prophetabunt filii filiaeque eorum. Et super servos et ancillas meas de meo Spiritu effundam, et iuvenes visiones videbunt, et senes somnia somniabunt“ (Joel II, 18-19, Act II, 17-18). Itaque et nos qui sicut prophetias, ita et visiones novas pariter repromissas et agnoscimus et honoramus, ceterasque virtutes Spiritus sancti ad instrumentum Ecclesiae deputamus, cui et missus est idem omnia donativa administrans in omnibus, prout unicuique distribuit Dominus, necessario et digerimus, et ad gloriam Dei lectione celebramus, ut ne qua aut imbecillitas aut desparatio fidei apud veteres tantum aestimet gratiam divinitatis conversatam, sive martyrum, sive in revelationum dignatione, eum semper Deus operetur quae repromisit, non credentibus in testimonium, credentibus in beneficium. Et nos itaque, quod audivimus et contrectavimus annuntiamus et vobis, fratres et filioli, ut et vos qui interfuistis, rememoremini gloriae Domini, et, qui nunc cognoscitis per auditum, communionem habeatis cum sanctis martyribus, et per illos cum Domino Iesu Christo, cui est claritas et honor in saecula saeculorum. Amen.

Incipit passio

Caput primum

Argumentum - Apprehensis sanctis, S. Perpetua patrem vincit, cum aliis baptizatur, detruditur in tetrum carcerem, sollicita de infante, ex visione sibi facta, scalae in coelum erectae, et ascensus S. Saturni et sui, et buccellae oblatae, intelligit martyrium propediem futurum.

II. Apprehensi sunt adolescentes catechumini, Revocatus et Felicitas conserva eius, Saturninus et Secundulus. Iter quo et Vivia Perpetua, honeste nata, liberaliter instituta, matronaliter nupta. Habet patrem et matrem et fratres duos, alterum aequae

catechuminum, et filium infantem ad ubera. Erat autem ipsa antrum circiter viginti duorum. Haec ordinem totum martyrii sui iam hinc ipsa narrabit, cicut conscriptum manu sua et suo sensu reliquit.

III. „Cum adhuc, inquit, cum persecutiribus essemus et me pater avertere et dejicere pro sua affectione perseveraret: Pater, inquio, vides, verbi gratia, vas hoc iacis, urceolum, sive aliud?“ Et „dixit: Video.“ Et ego dixi ei: „Numquid alio nomine vocari potest quam quod est?“ Et ait: „Non, sic et ego aliud me dimere non possum, nisi quod sum Christiana.“ Tunc pater motus in hoc verbo, misit se in me ut oculos mihi erueret, sed vexavit tantum, et profectus est virus cum argumentis diaboli. Tunc paucis diebus quod caruissem patre, Domino gratis egi, et refrigerant absentia illius. In ipso spatio paucorum dierum baptisti sumus, mihi autem Spiritus dictavit nihil aliud petendum in aqua, nisi sufferentiam carnis. Post paucos dies recipimur in carcerem, et expavi, quia numquam experta erat tales tenebras. O diem asperum! Aestus validos turbarum beneficio, concussurae militum. Novissime macerabar sollicituerunt infantis. Ibi tunc Tertius et Pomponius, Benedicti diacones, qui nobis ministrabant, constituerunt preamio ut, paris horis emissi, in meliorem locum carceris refrigeraremus. Tunc exeuntes de carcere universi sibi vacabant. Ego infantem lactabam iam inedia defectum. Sollicita pro eo adloquebar matrem, et confortabam fratrem, commendabam filium. Tabescebam ideo quod illos tabescere videram mei beneficio. Tales sollicitudines multis diebus passa sum, et usurpaci ut mecum infans in carcere maneret, et statim convalui, et relevata sum a labore et sollicitudine infantis, et factus est mihi carcer subito quasi pretorium, ut ibi mallet esse quam alibi.

IV. Tunc dixit mihi frater meus: „Domina soror , iam in magna dignitate es, et tanta ut postules visionem, et ostendatur tibi an passio sit, an commeatus. Et ego, quae me sciebam fabulaci cum Domino, cuius beneficia tanta experta eram, fidenter repromisi ei dicens: „Crastina die tibi renuntiabo.“ Et postulavi , et ostensum est mihi hoc: Video scalam auream mirae magnitudinis pertingentem usne ad coelu et angustam, per quam non nisi singuli ascendere possent, et in lateribus scate omne genus ferramentorum infixum. Erant ibi gladii, lanceae, hami, machaerae, ut si quis negligenter, aut sursum adtendens ascendent, laniaretur et carnes eius inhaerent ferramentis. E terat sub ipsa scala draco cubans mirae magnitudinis, qui ascendentibus insidias praestabat et tunc cum adducti sumus, praesens non fuerat, et peruenit in caput scalae, et convertit se ad me, et dixit mihi: „Perpetua, sustineo te. Sed vide ne te

mordeat draco ille.“ Et dixi ego: „Non me nocebit in nomine Domini Iesu Christi.“ Et de sub ipsa scala quasi timens me, lente elevavit caput, et cum primun gradum calcassem, calcavi illius caput. Et ascendi et vidi spatium horti immensum, et in medio horti cedentem hominem canum, in habitu pastoris, grandem, oves mulgentem, et circumstantes candidati millia multa. Et levavit caput et adspexit me, et dixit mihi: „Bene venisti, tecnon.“ Et clamavit me, et de caseo quo quo mulgebat dedit mihi quasi buccellam , et ego accepi iunctis manibus, et manducavi , et universi circumstantes dixerunt, Amen. Et ad sonum vocis experrecta sum, commanducans adhuc dulcis nescio quid. Et retuli statim fratri meo, et intelleximus passionem esse futuram, et coepimus nullam iam spem in saeculo habere.

Caput II.

Argumentum – Perpetua a patre oppugnat confortat eum, cum aliis ad tribunal ducta, confitetur se christianam, damntur cum reliquis ad bestias, orat pro fratre Dinocrate mortuo, quem in visione intelligit a purgatorii poenis affligi et liberari.

V. Post patos dies rumor cucurrit ut audiremur. Supervenit autem et de civitate pater meus, consumptus taedio, ascendit ad me ut me deiceret, dicens: „Miserere, filia, canis meis, miserere patri, si dignus sum a te pater vocari. Si his te manibus ad hunc florem aetatis provexi, si te praeposui omnibus fratribus tuis, ne me dederis in dedecus hominum. Aspice ad fratres tuos, aspice ad matrem tuam et materteram, aspice ad filium tium qui post te vivere non poterit. Depone animos, ne universos nos extermines. Nemo enim nostrum libere loquetur, si tu aliquid fueris passa. Haec dicebat pater pro sua pietate basians mihi manus, et se ad pedes meos iactans, et lacrymis non filiam sed dominam me vocabat. Et ego debebam canos patris mei, quo solus de passione mea gavisurus non esset de toto genere meo, et confortavi eum, dicens: „Hoc fiet in illa catasta quo Deus voluerit. Scito enim nos non in nostra potestate esse constitutos, sed in Dei.“ Et recessit a me contristatus.

VI. Alio die cum pranderemus, subito rapti sumus ut audiremur, et pervenimus ad forum. Rumor statim per vicinas fori partes cucurrit, et factus est populus inmensus. Ascendimus in catastam. Interrogati caeteri confessi sunt. Ventum est et ad me, et apparuit pater illico cum filio meo, et extraxit me de gradu, et dixit supplicans:

„Miserere infanti.“ Et Hilarianus procurator, qui tunc, loco proconsulis Minucii Timiniani defuncti, ius gladii acceperat: „Parce, inquit, canis patris tui, parce infantiae pueri. Fac sacrum pro salute imperatorum.“ Et ego respondi: „Non facio.“ Hilarianus: „Christiana es?“ Et ego respondi: „Christiani sum.“ Et cum staret pater ad me deiciendam, iussus est ab Hilariano deici, et virga percussus est. Et doluit mihi casus patris mei, quasi ego fuissem percussa, sic dolui pro senecta eius misere. Tunc nos universos pronuntiat, et damnat ad bestias, et hilares descendimus ad carcerem. Tunc, quia consueverat a me infans mammas accipere et mecum in carcere manere, statim mitto ad patrem Pomponium diaconum, postulantem infantem, sed pater dare noluit, et quomodo Deus voluit, neque ille amplius mammas desideravit, neque mihi fervorem fecerunt, ne sollicitudine infanti sed dolore mammarum macerarer.

VII. Post dies paucos, dum universi oramus, subito media oratione profecta est mihi vox, et nominavi Dinocratem, et obstupui quod numquam mihi in mentem venisset nisi tunc, et dolui commemorata casus eius. Et cognovi me statim dignam esse, et pro eo petere debere. Et coepi pro ipso orationem facere multum, et ingemiscere ad Dominum. Continuo ipsa nocte ostensum est mihi hoc in oromate, video Dinocratem exeuntem de loco tenebroso, ubi et complures erant, aestuantem et sitientem valde, sordido vultu et colore pallido, et vulnus in facie eius quod cum moreretur habuit. Hic Dinocrates fuerat frater meus carnalis, annorum septem, qui per infirmitatem, facie cancerata, male obiit, ita ut mors eius odio fuerit omnibus hominibus. Pro hoc ego orationem feceram, et inter me et illum grande erat diadema, ita ut uterque ad invicem accedere non possemus. Erat deinde in ipso loco ubi Dinocrates erat, piscina plena aqua, altiolem marginem habens quam erat statura pueri, et extendebat se Dinocrates quasi bibiturus. Ego dolebam quod et piscina illa aquam habebat, et tamen propter altitudinem marginis bibiturus non esset. Et experrecta sum, et cognovi fratrem meum laborare. Sed confidebam profuturam orationem meam labori eius, et orabam pro eo omnibus diebus quousquo transivimus in carcerem castrensem, munere enim castrensi eramus pugnaturi. Natale tunc Getae Caesaris, et feci pro illo orationem die et nocte gemens et lacrymans ut mihi donaretur.

VIII. Die autem quo in neruo mansimus, ostensum est mihi hoc. Video locum illum quem retro videram tenebrosus, esse lucidum, et Dinocratem mundo corpore, bene vestitum, refrigerantem. Et ubi era vulnus, video cucatricem, et piscinam illam quam retro videram, summisso margine usque ad umbilicum pueri, et aquam de ea trahebat sine cessatione, et super margine phiala erat, plena aqua, et accessit Dinocrates,

et de ea bibere coepit, quae phiala non deficiebat. Et satiatus abscessit de aqua ludere more infantium gaudens, et experrecta sum. Tunc interllexi translatum eum esse de poena.

Caput III.

Argumentum – Perpetua a patre iterum tentatur, visio eius tertia, in qua abducitur ad luctam contra Aegyptium, proposito praemio, pugnat, vincit et praemium accipit.

IX. Deinde post dies paucos Pudens, miles optio, praepositus carceris, qui nos magni facere coepit intelligens magnam virtutem Dei esse in nobis, multos fratres ad nos admittebat, ut et nos et illi invicem refrigeraremus. Ut autem proximavit dies muneris, intravit ad me pater meus consumptus taedio, et coepit barbam suam evellere, et se in terram mittere et prosternere se in faciem, et impropere annis suis, et dicere tanta verba quae moverent universam creaturam. Ego dolebam pro infelici senecta eius.

X. Pridie quam pugnaremus, video in oramante huc venisse Pomponiu diaconum ad ostium carceris, et pulsare vehementer. Exivi ad eum, et aperui ei, qui erat vestitus distinctam candidam, habens multiplices calliculas. Et dixit mihi: „Perpetua, te exspectamus, veni.“ Et tenuit mihi manum, et coepimus ire per aspera loca et flexuosa. Vix tandem pervenimus anhelantes ad amphitheatrum, et induxit me in media arena, et dixit mihi: „Noli pavere, heic sum tecum, et collaboro tecum, et abiit. Et adspicio populum ingentem attonitum. Et, quia sciebam me ad bestias datam esse, mirabar quod non mitterentur mihi bestiae. Et exivit quidam contra me Aegyptius, foedus specie, cum adiutoribus suis pugnaturus mecum. Veniut et ad me adolescentes decori adiutores et favitores mei, et exspoliata sum, et facta sum masculus. Et coeperunt me favitores mei oleo defrigere, quomodo solent in agonem, et illum contra Aegyptium video in afa voluntatem. Et exivit vir quidam mirae magnitudinis, ut etiam excederet fastigium amphitheatri, discinctam habens tunicam et purpuram inter duos clavos per medium pectus, habens et calliculas multiformes ex auro et argento factas, et dixit. Hic Aegyptius si hanc vicerit, occidet illum gladio, et si hunc vicerit, accipiet ramum istum. Et recessit. Et accessimus ad invicem, et coepimus mittere pugnum. Ille mihi pedes apprehendere quaerebat, ego autem ille calcibus faciem caedebam, et sublata sum in aere, et coepi eum sic caedere quasi terram conculcans. At ubi vidi moram fieri, iunxi manus, ita ut digitos in digitos mitterem. Et apprehendi illi caput, et cecidit in faciem, et

calcavi illi caput. Et coepit populus clamare, et favitores mei psallere. Et accessi ad lanistam, et accepi ramum. Et osculatus est me, et dixit mihi: „Filia, pax tecum.“ Et coepit ire cum gloria ad portam Sanavivariam. Et experrecta sum, et intellexi me non ad bestias, sed contra diabolum esse pugnaturam, sed sciebam mihi victoriam imminere. Hoc usque in pridie muneris egi, ipsius autem muneris actum, si quis voluerit, scribat.

Caput IV.

Argumentum - S. Saturus, in visione sibi facta, et S. Perpetua ab Angelis in lucem magnam portati, vident martyres, ducti ad thronum Dei, osculo excipiuntur, Optatum episcopum et Aspasium presbyterum conciliant.

XI. Sed et Saturus benedictus hanc visionem suam edidit, quam ipse conscripsit. Passi, inquit, eramuus, et exivimus de carne, et coepimus ferri a quatuor Angelis in orientem, quorum manus nos non tangebant. Ibamus autem non supini sursum versi, sed quasi mollem. Et liberati primum iam mundo vidimus lucem immensam, et dixi: „Perpetua (erat enim haec in latere meo), hoc est quod nobis Dominus promittebat, percepimus promissionem. Et dum gestamur ab ipsis quatuor Angelis, factum est nobis spatium grande, quod tale fuit quasi viridarium arbores habens rosae, et omne genus floris. Altitudo autem arborum erat in modum cypressi, quarum folia cadebant sine cessatione. Ibi autem in viridario, alii quator Angeli fuerunt clariores caeteris, qui ubi viderunt nos, honorem nobis dederunt, et dixerunt caeteris Angelis: „Ecce sunt, ecce sunt, cum admiratione.“ Et expavescentes quatuor illi Angeli qui gestabant nos, deposuerunt nos, et pedibus nostris transivimus stadium via lata. Ibi invenimus Jocundum et Saturninum et Artaxium qui, aemdem persecutionem passi, vivi arserunt, et Quintum, qui et ipse martyr in carcere exierat, et quaerebamus ab illis ubi essent caeteri. Dixerunt autem nobis Angeli: „Venite prius, introite, et salutate Dominum.“

XII. Et venimus prope locum, cuius loci parietes tales erant quasi de luce aedificati, et ante ostium loci illius quatuor Angeli stabant, qui introeuntes vestierunt stolas candidas. Et nos vestiti introivimus, et vidimus lucem immensam, et audivimus vocem unitam diceutum: „Agius, agios, agios, sine cessatione. Et vidimus in medio loci illius sedentem quasi hominem canum, niveos habentem capillos et vultu iuvenili, cuius pedes non vidimus. Et in dextra et in sinistra seniores viginti quatuor, et post illos caeteri complures stabant. Introivimus cum magna admiratione, et stetimus ante thronum, et quatuor Angeli sublevaverunt nos, osculati sumus illum, et de manu sua

traiecit nobis in facie. Et caeteri seniores dixerunt nobis: „Stemus, et stetimus, et pacem fecimus.“ Et dixerunt nobis seniores: „Ite, et ludite.“ Et dixi: „Perpetua, habes quod vis.“ Et dixit mihi: „Deo gratias, ut quomodo in carne hilaris fui, hilarior sum et heic modo.“

XIII. Et exivimus, et vidimus ante fores Optatum episcopum ad dexteram, et Aspasium presbyterum doctorem ad sinistram, separatos et tristes, et miserunt se ad pedes nobis, et dixerunt nobis: „Componite inter nos quia existis, et sic nos reliquistis. Et diximus illis: „Non tu es papa noster, et tu prestyter, ut vos ad pedes nostros mittatis?“ Et misimus nos, et complexi illos sumus. Et coepit Perpetua cum illis loqui, et segregavimus eos in viridario sub arbore rosae. Et dum loquimur cum eis, dixerunt illis Angeli: „Sinite illos, refrigerent, et si quas habetis inter vos dissensiones, dimittite vobis invicem, et conveniunt quasi de circo redeuntes, et de factionibus certantes. Et sic nobis visum est, quasi vellent claudere portas. Et coepimus illic multos fratres cognoscere, sed et martyres. Universi odore inenarrabili alebamus, qui nos satiabat. Tunc gaudens experrctus sum.

Caput V.

Argumentum - Secundulus in carcere moritur. Felicitas gravida, fuis precibus, octavo mense, parit sine dolore. Invictus animus Perpetuae et Saturi.

XIV. Haes visiones insigniores ipsorum martyrum beatissimorum Saturi et Perpetuae, quas ipsi conscripserunt. Secundulum vero Deus maturiore exitu de saeculo, ad huc in carcere evocavit, non sine gratia, ut bestias lucraretur. Gaudium tamen etsi non anima, certe caro eius agnovit.

XV. Circa Felicitatem vero (nam et illi gratia Domini eiusmodi contigit), cum octiam mensium suum ventrem haberet (nam praegnans fuerat apprehensa), instante spectacula die, in magno erat luctu, ne propter ventrem differretur, quia non licet praegnantem poenae repraesentari, et ne inter aliquos postea sceleratos, sanctum et innocentem sanguinem funderet. Sed et commartyres eius graviter contristabantur, ne tam bonam sociam, quasi comitem, solam in via eiusdem spei relinquerent. Coniuncto itaque unito gemitu, ad Dominum orationem fuderunt ante tertium diem muneris. Statim post orationem dolores eam invaserunt. Et cum, pro naturali difficultate octavi mensis, in partu laborans doleret, ait illi quidam ex ministris Cataractariorum. Quae sic modo

doles, quid facies obiecta bestiis, quas contempsisti cum sacrificare noluisti? Et illa respondit: „Modo ego patior quod patior, illic autem alius erit in me qui patietur pro me, quia et ego pro illo passura sum.“ Ita enixa est puellam, quam sibi quaedam soror in filiam educavit.

XVI. Quoniam ergo permisit, et permittendo voluit Spiritus sanctus ordinem ipsius numeris conscribi, etsi indigni ad supplementum tantae gloriae describendum, tamen quasi mandatum sanctissimae Perpetuae, immo fidei commissum eius exsequimur, unum adicientes documentum de ipsius constantia et animi sublimitate. Cum a tribuno castigatus eo tractarentur, quia ex admonitionibus hominum vanissimorum verebatur ne subtraherentur de carcere incantationibus aliquibus magicis in faciem respondit Perpetua, et dixit: „Quid utique non permittis refrigerare noxiis nobilissimi Caesaris scilicet, et natali eiusdem pugnaturis? Aut non tua gloria est, si pinguiore illo producatur?“ Horruit et erubuit tribunus, et ita iussit illos humanius haberi, ut fratribus eius et caeteris facultas fieret introeundi et refrigerandi cum eis, iam et ipso carceris credere.

XVII. Pridie quoque, cum illa coena ultima quam liberam vocant, quantum in ipsis erat, non coenam liberam, sed agapen coenarent, eadem constantia ad populum verba ista iactabant, comminantes iudicium Domini, contestantes passioni suae felicitatem, concurrentium curiositatem, dicente Saturo: „Crastinus dies satis vobis non est, quod libenter videtis, quod odistis. Hodie amici, cras inimici. Notate tamen nobis facies nostras diligenter, ut recognoscatis nos in die illo iudicii.“ Ita omnes inde attoniti discedebant, ex quibus multi crediderunt.

Caput VI.

Argumentum - E carcere in amphitheatrum hilares educuntur, maxime Perpetua et Felicitas, omnes renuunt vestes profanas induere, flagellantur, anhelant ad bestias, obiciuntur SS. Perpetua et Felicitas, revocantur in portam Sanevivarum. Satorius a leopardo laesus, militem adhortatur, se invicem osculantur, gladio occiduntur.

XVIII. Illuxit dies victoriae illorum, et processerunt de carcere in amphitheatrum, quasi in coelum, hilares, vultu decori, si forte, gaudio paventes, non timore. Sequebatur Perpetua vultu et pedum incessu, ut matrona Christi Dei: vigorem oculorum suorum dejiciens ab omnium conspectu. Item Felicitas salvam se peperisse gaudens, ut ad

bestias pugnaret, a sanguine, ab obstetrice ad retiarium, lotura post partum baptismo secundo. Et cum essent in portam, et cogentur habitum induere viri quidem sacerdotum Saturni, feminae vero sacratarum Cereri, generosa illa in finem usque constantia repugnavit. Dicebat enim: „Ideo ad hoc sponte pervenimus, ne libertas nostra obduceretur. Ideo animas nostras addiximus, ne tale aliquid faceremus, hoc vobiscum pacti sumus.“ Agnovit iniustitia, concessit tribunus, ut quomodo erant, simpliciter inducerentur. Perpetua psallebat, caput iam Aegyptii calcans. Revocatus, et Saturninus, et Satorus populo spectanti comminabantur de hoc. Ut sub conspectu Hilariani pervenerunt, gestu et nutu coeperunt Hilariano dicere: „Tu nos, inquit, te autem Deus iudicabit.“ Ad hoc populus exasperatus, flagellis eos vexari pro ordine venatorum postulavit. Et utique illi gratulati sunt, quod aliquid et de Dominicis passionibus essent consecuti.

XIX. Sed qui dixerat Petite et accipietis (Joan. XVI, 24), petentibus dedit eum exitum quem quisque desideraverat. Nam, si quando inter se de martyrii sui voto sermocinabantur, Saturninus quidem omnibus bestiis velle se obici profitebatur ut scilicet gloriosorem gestaret coronam. Itaque in commissione spectaculi, ipset et Revocatus leopardum experti, etiam super pulpitem ab urso vexati sunt. Satorus autem nihil magis quam ursum abominabatur, sed uno morsu leopardi confici se iam praesumebat. Itaque, cum aper subministraretur, venator potius qui illum aprum subministraverat, subfossus ab eadem bestia, post dies muneris obiit. Satorus solummodo tractus est. Et cum ad ursum substrictus esset in ponte, ursus de cavea prodire noluit. Itaque secundo Satorus illaesus revocatur.

XX. Puellis autem ferocissimam vaccam, ideoque praeter consuetudinem comparatam, diabolus praeparavit, sexui earum de bestia aemulatus. Itaque despoliatae et reticulis indutae producebantur. Horrui populus, alteram respiciens puellam delicatam, alteram a partu recenti stillantibus mammis. Ita revocatae discinguntur. Inducitur prior Perpetua, iactata est, et concidit in lumbos, et ut conspexit tunicam a latere discissam, ad velamentum femorum adduxit, pudoris potius memor, quam doloris. Dehinc requisita, et dispersos capillos infibulavit, non enim decebat martyrem dispersis capillis pati, ne in sua gloria plangere videretur. Ita surrexit, et elisam Felicitatem cum vidisset, accessit, et manum ei tradidit, et sublevavit illam. Et ambae pariter steterunt, et populi duritia devicta, revocatae sunt in portam Sanavivariam. Illic Perpetua a quodam tunc catechumino, Rustico nomine, qui ei adhaerebat, suscepta, et quasi a sommo

expergita, adeo in spiritu et in ecstasi fuerat, circumspicere coepit et habitu suo recognovisset, et illum catechuminum. Exinde accersitum fratrem suum, et illum catechuminum allocuta est eos, dicens: „In fide state, et invicem omnes diligites, et passionibus nostris ne scandalizemini.“

XXI. Idem Saturus in alia porta militem Pudentem exhortabatur dicens: „Adsum certe, sicut promisi et praedixi, nullam usque adhuc bestiam sensi. Et nunc de toto corde credas. Ecce prodeo illo, et ab uno morsu leopardi consumar.“ Et statim in fine spectaculi, leopardo obiectus, de uno morsu eius tanto perfusus est sanguine, ut populus revertenti illi secundi baptismatis testimonium reclamaverit: „Salvum lotum, salvum lotum.“ Plane utique salvus erat, qui hoc spectaculo claruerat. Tunc Pudenti militi: „Simulque ansulam de digito eius petiit, et vulneri suo mersam reddidit ei, haereditatem pignoris relinquens illi, et memoriam sanguinis. Exinde iam exanimis prosternitur cum caeteris ad iugulationem solito loco. Et cum populus illos in medium postulares, ut gladio penetrante in eorum corpore, oculos suos comites homicidii adiungeret, ultro surrexerunt et se quo volebat populus transtulerunt, ante iam osculati invicem, ut martyrium per solemnia pacis consummarent. Caeteri quidem immobiles et cum silentio ferrum receperunt, multo magis Saturus, qui et prior scalam ascenderat, prior reddidit spiritum, nam et Perpetuam sustinebat. Perpetua autem, ut aliquid doloris gustaret, inter costas puncta exululavit, et errantem dexteram tirunculi gladiatoris ipsa in iugulum suum posuit. Fortasse tanta femina aliter non potuisset occidi, quia ab immundo spiritu timebatur, nisi ipsa voluisset.

O fotissimi ac beatissimi martyres! O vere vocati et electi in gloriam Domini nostri Jesu Christi! Quam qui magnificat et honorificat et adorat, utique et haec non minus veteribus exempla in aedificationem Ecclesiae legere debet, ut novae quoque virtutes, unum et eudem semper Spiritum sanctum usque adhuc operari testificentur, et omnipotentem Deum Patrem, et Filium eius Jesum Christum Dominum nostrum, cui est claritas et immensa potestas in saecula saeculorum. Amen.

Jestliže byly hrdinské činy starověkých svědků víry, které napsali jejich autoři jako důkaz o Boží milosti k povznesení člověka, sepsány proto, aby byly čteny a vtištěny do myslí lidí ke cti Boží, jakožto i k moudrosti a útěše nás všech, proč nepředat nové příklady, jsou-li skutečně vhodné? Také ony postupem času zestárnou, ale i přesto

budou prospěšné příštím generacím, třebaže jim v jejich době byla přičítána menší moc. Lidé nakonec ale poznají jedno a též působení Ducha svatého a usoudí podle zjevené milosti, že měla své naplnění z rozhodnutí Božího v tomto posledním čase, a proto se budou domnívat, že předešlé a poslední časy ukazují na vyšší význam. Neboť Pán praví: „V těchto posledních dnech vyleji milost svého ducha na vše živé a jejich synové a dcery pronesou proroctví. Na jejich otroky a otrokyně vyleji svého ducha. Děti budou mít věštecké sny, staří je budou vykládat.“ Proto také my uznáváme a ctíme proroctví, nová zjevení a považujeme každé dílo Ducha svatého za učení církve, které bylo dáno k rozdělování duchovních darů každému podle rozhodnutí Božího. Považujeme za nutné je sdělovat, psát o nich předčítat, je ve společenství a šířit je ku slávě Boží. Tak se nikdy nestane, že by se někdo pro neznalost nebo malou víru v milost Boží domníval, že byla zjevena jen předkům a posilována mučednictvím jako darem víry, neboť Boží milost působí bez přestání, jak Bůh slíbil, a také jako svědectví pro nevěřící. Bůh je požehnáním a radostí pro ty, jež v Něj věří. Proto zvěstujeme také vám, bratři, to co jsme slyšeli, co jsme viděli a čeho jsme se rukama dotýkali, zvěstujeme i vám, abyste je vy, kterým byly tyto velké činy zjeveny, uchovali v paměti a vzdali čest Pánu, v jednotě se svatými mučedníky a mezi nimi s naším Pánem Ježíšem Kristem, kterémuž buď sláva a čest na věky věkův. Amen.

Hlava I.

Argumentum – Když se chopili [římští vojáci] svatých, bránila svatá Perpetua otce, byla pokřtěna s ostatními, vsazena do vězení, dlela v něm v obavách o své dítě a - obdařena viděními rostoucích schodů do nebe - viděla Satura a sebe, jak po nich vystupují. Tehdy pochopila, že její mučednictví nebude dlouhé.

II. Nato se chopili mladých katechumenů, Revocata a Felicity, jež oba byli otroky, pak Saturnina a Secundula. Byla mezi nimi i Vivia Perpetua, žena rodu vznešeného, vzdělání skvělého, řádně provdána, která měla otce, matku a dva bratry. Jeden z jejich bratrů byl rovněž katechumenem. Měla i syna, dosud ještě kojence. Jí samotné bylo přibližně dvacet dva let. Nyní již sama Perpetua vypráví, co vlastní rukou sepsala, podle svého uvážení a vzdělání.

III. Když jsme byli zatčeni, naléhal na mne můj otec vzhledem ke svému postavení, abych se odvrátila od víry, načež jsem mu odpověděla: „Otče, představ si, že vedle mě stojí džbán nebo něco podobného.“ Řekl: „Vidím ho.“ A já mu odpověděla: „Můžeš ho nazývat něčím jiným, než čím je?“ On odpověděl: „Ne!“ Tak ani já nemohu říci nic jiného, než že jsem křesťanka. Tehdy můj otec, pohnut tím slovem pravil, že mi vyškrábe oči, tak moc se mne snažil zlomit, a poražen řečmi, které mu vnukl ďábel, odešel. V těch několika dnech, kdy mne otec nechal být, vzdávala jsem díky Bohu a občerstvila se nepřítomností mého otce. Během této doby jsme byli pokřtěni, tehdy mi Duch svatý nařídil, že ničeho jiného si nemám žádat, než utrpení těla. Vrátila jsem se poté do vězení a zhrozila se, neboť jsem nikdy nezažila takové temnoty. Ó příšerný den: Ukrutné horko kvůli velkému množství vězňů a strach z vojáků! Trápila jsem se starostmi o své dítě. Terentius a Pomponius, ctihodní jáhnové, pro nás ovšem poslali a pomocí úplatku zařídili, abychom se mohli občerstvit. Proto jsme byli posláni na několik dnů na jiné, lepší místo ve vězení. Vyšli jsme z kobky a každý se staral sám o sebe. Já jsem kojila dítě, protože už bylo hladověním zesláblé. Byla jsem velmi ustaraná, nechala jsem poslat pro náhradní matku, dodávala odvalu bratrovi a odevzdala jí své dítě. Chřadla jsem, protože jsem viděla, že si dělají kvůli mně všichni starosti. Trpěla jsem mnoho dní strachem a dožadovala jsem se, aby dítě se mnou ve vězení zůstalo. Když jsem se zotavila na duchu, byvše zproštěna práce a vidouc dítě v bezpečí, stalo se pro mne vězení jakoby palácem, raději jsem chtěla být tam než kdekoli jinde.

IV. Tehdy mi můj bratr řekl: „Sestro a paní moje, byla ti prokázána velká milost, neboť můžeš žádat o vidění. Snad se ti ukáže, jestli budeš trpět mučednictvím, nebo budeš-li zproštěna.“ Já jsem věděla, že promlouvám s Pánem, jehož dobrotivostí a požehnání jsem tolikrát zakusila. Slíbila jsem mu s důvěrou: „Zítřka ti odpovím!“ Prosila jsem Boha a toto mi bylo ukázáno: Viděla jsem dlouhý zlatý žebřík, velký a úzký, jenž sahal až do nebe. Mohl po něm stoupat jen jeden člověk. Po stranách žebříku byly všechny druhy mučících nástrojů. Byly tam meče, kopí, dýky, takže kdyby někdo stoupaje po něm nedával pozor nebo se snad nedíval nahoru, byl by těmito mučícími nástroji rozdrápán. Dole pod žebříkem stál drak, který strožil úklady a tím znemožňoval stoupajícím vystupovat vzhůru. První vystoupil Saturus, ten jenž nás vyučil ve víře a vydal se úřadům kvůli nám, neboť tehdy, když jsme byli zatčeni, byl přítomen. Vystoupil až nahoru na žebřík, obrátil se ke mně a pravil: „Perpetuo, čekám na tebe, ale

hled', aby tě drak nezabil!“ Odpověděla jsem: „Neuškodí mi ve jménu Pána Ježíše Krista!“ Drak pod žebříkem vystrčil pomalu hlavu, a jako by se mě bál. Když jsem šlápla na první stupeň, zašlápla jsem jeho hlavu. Vystoupila nahoru a viděla místo, velkou zahradu, v jejíž středu dlel muž šedivých vlasů. Ten muž byl oblečen jako pastýř a dožil ovce. Okolo mne jsem viděla tisíce bíle oděných lidí. Stařec zvedl hlavu, podíval se na mě a děl: „Je dobře, že jsi přišla, dítě moje.“ Pokynul mi a dal mi do úst kousek sýra, přijala jsem ho a pojedla se sepjatýma rukama, načeš všichni kolem pravili, Amen. Když dozněl ten hlas, procitla jsem a stále jsem cítila něco sladkého v ústech, netuším ovšem, co to mohlo být. O všem jsem vyprávěla svému bratrovi a tehdy jsme oba pochopili, že budeme trpět, a tak jsme se na tomto světě vzdali veškeré naděje.

Hlava II.

Argumentum – Perpetua přesvědčována svým otcem, vedená jím k soudu uznává, že je křesťankou. Byvši odsouzena na smrt s ostatními křesťany a hozena šelmám, modlí se za svého mrtvého bratra Deinokrata, kterého viděla po utrpení v očistci spaseného.

V. Po krátkém čase se proslechlo, že budeme vyslýcháni. Z města přišel také můj otec, jehož šířil odpor k mé víře, přistoupil ke mně, aby mě zlomil a řekl: „Smiluj se, dceruško nad mými šedinami, smiluj se nad otcem, zasloužím si, aby sis mě vážila. Svými rukama jsem tě dovedl k tvému rozkvětu, upřednostňoval jsem tě před všemi tvými bratry, nečiň mi nyní u lidí ostudu. Pohlédni na své bratry, podívej na svou matku a tetu, viz svého synka, který bez tebe nebude moci žít. Odlož svou hrdost a nadšení, jinak nás zahubíš. Nikdo z nás nebude moci svobodně mluvit, jestliže ty budeš trpět.“ Tak mluvil otec jsa zmítán bolestí a strachem o mne. Líbal mi ruce, vrhnul se mi k nohám a v slzách nikoli dcerou, nýbrž paní mě nazýval. Bylo mi líto, že je nešťastný a že se nechce radovat z mého utrpení ani z mojí rodiny. Utěšovala jsem ho pravíc: „Stane se to, co bude chtít Bůh, věz, že to není způsobeno naší, ale Boží mocí.“ Tehdy ode mě se zármutkem odešel.

VI. Jiný den, zrovna když jsme jedli, byli jsme odvedeni k výslechu. Vyvedli nás na náměstí. Lidé si po uličkách povídali, že jsme na fóru, proto se jich tam seběhlo velké množství. Vystoupili jsme na pódium. Všichni, jichž se ptali, se ke své víře přiznali. Když přišlo na mě, ukázal se tam otec s mým synem, přitáhl mne k sobě a ze stupínku

prosil říkaje tato vroucná slova: „Smiluj se nad děckem!“ Prokurátor Hilarianus, který bděl tehdy místo zemřelého prokonzula Minucia Timiniana nad výkonem popravky, řekl: „Ušetři šedin svého otce, zachovej svého syna. Učiň oběť pro zdraví císaře!“ Načeš jsem odpověděla: „Tak neučiním!“ Hilarianus se zeptal: „Ty jsi křesťanka?“ Odpověděla jsem: „Ano, jsem křesťankou.“ Otce, který stál u mého výslechu, strhli na zem a Hilarianus přikázal, aby byl zbit. Bylo mi ho líto, protože ho zbili holí, a já se cítila, jako bych byla bita já, ach, ubohé jeho stáří. Tehdy nás předvolali a Hilarianus pronesl rozsudek, v němž stálo, že máme být předhozeni šelmám. S radostí jsme se vrátili do vězení. Když si mé dítě zvyklo na kojení, bývalo se mnou ve vězení, poslala jsem k otci jáhna Pomponia, aby dítě od něj vyžádal, ale otec mi je dát nechtěl. Avšak Bůh chtěl, abych ho již nekojila, proto se mi ani prsa nezanítily. Přestala jsem se o své dítě bát a prsa mě přestala bolet.

VII. Po pár dnech, když jsme se všichni modlili, zaslechla jsem uprostřed modlitby hlas, a tu jsem najednou vyslovila jméno Deinocrata. Podivila jsem se, protože jsem na něj nikdy nemyslela, snad jen když jsem si vzpomněla na jeho nešťastný osud. Pochopila jsem, že jsem byla shledána hodnou se za něj modlit, a začala jsem za něj mnoho prosit a vzdychajíc vzývat Pána. Následující noc jsem měla další vidění. Viděla jsem Deinocrata, an vychází z temného místa, kde dlelo mnoho lidí. Bratr můj byl rozpálen a velmi žízniv, měl špinavou tvář, byl sinalý a na jeho tváři jsem spatřila ránu, na niž zemřel. Tento Deimocrates byl můj pokrevný bratr, jenž zemřel v sedmi letech na nemoc, zvanou rakovina. Odešel zle, jeho smrt byla odporná pro všechny lidi. Proto jsem se za něj modlila. Mezi mnou a jím zela velká propast, taková, že jeden i druhý jsme k sobě nebyli s to přistoupit. Na tom místě, kde Deinocrates nyní dlel, byla nádrž plná vody, s okrajem vyšším, než byla chlapcova výška. Natahoval se, jako by se chtěl napít. Trpěla jsem tím, že vidím, jak se kvůli výšce okraje nemůže napít. Když jsem procitla, pochopila jsem obsah svého vidění a začala se za svého bratra modlit, neboť velmi strádal. Doufala jsem, že v budoucnu budou mé modlitby vyslyšeny, modlila jsem se za něho každý den. Když jsme přišli do vězeňského tábora, bylo nám nařízeno bojovat u příležitosti narození císaře Gety Cesara při táborových hrách se šelmami. Nocí i dnem jsem se v pláči a za velkého lkaní modlila za svého bratra, aby mi byl dán a došel spásy.

VIII. Ten den, kdy nám nasadili pouta, jsem měla další vidění. Uzřela jsem tmavé místo, kde byl dříve soužen Deinocrates, viděla jsem, že bylo nyní světlé a on s čistým tělem, v krásném oblečení, již občerstvený a zotaven. Kde byla dříve rána, jsem nyní viděla už toliko jizvu. Ona vodní plocha, již jsem předtím zřela, měla snížený okraj, který sahal mému bratru pouze po pás. Mohl se pro vodu bez problému natáhnout, u okraje byla zlatá číše naplněná vodou. Deinocrates přistoupil a začal z ní pít. Z číše ovšem vody neubývalo. Napiv se bratr odešel, začal si s radostí hrát, jako to dělávají malé děti. Tehdy jsem se probudila a pochopila jsem, že jeho vina z něj byla sňata.

Hlava III.

Argumentum – Perpetua je znovu pokoušena svým otcem, a má následné, třetí vidění, v němž je odvedena k zápasu proti Egyptanovi. Bojuje, zvítězí a dosáhne své odměny.

IX. Po několika dnech se k nám Pudens, poddůstojník a správce vězení, začal chovat s úctou, neboť pochopil, že je v nás Boží moc. Pouštěl k nám mnohé bratry, abychom se navzájem povzbuzovali. Když se přiblížil den her, přišel ke mně celý ztrápený můj otec, začal si rvát vousy, házel je na zem, vrhal se na tvář a proklínaje sám sebe předhazoval mi své stáří a mluvil o mnoha věcech, které by pohly vším stvořením. Bylo mi líto jeho nešťastného stáří.

X. Den předtím, než jsme měli bojovat, na mne sestoupil sen, v němž jsem viděla, jak k mřížím vězení přišel jáhen Pomponius a rázně na ně tloukl. Vyšla jsem k němu a otevřela mu, byl oblečen v zářivě bílý oděv, na němž viselo mnoho střapců. Privil mi: „Perpetuo, čekáme tě, pojd’.“ Podal mi ruku, šli jsme spolu neschůdnými a nehostinnými místy, jež byly plny pláče. Sotva jsme přišli do amfiteátru, dovedl mě do středu arény a řekl mi: „Neboj se, jsem s tebou, pomohu ti a všechno ponesu s tebou.“ A odešel. Uviděla jsem rozbouřený dav a věděla, že budu vydána zvířatům, divila jsem se ovšem, že je na mě nepošťvali. Vyšel proti mně nějaký Egyptan ohavného vzhledu a počal se svými pomocníky se mnou bojovat. Pak ke mně přistoupili sliční mladíci, pěkně oblečení, byli to mí pomocníci a příznivci. Svlékli mě a stal se ze mě muž. Moji ochránci mě začali mazat olejem, jak bývá při zápase zvykem. Viděla jsem proti mně Egyptana, jak se válel v prachu. Pak se objevil nějaký velmi vysoký muž, tak vysoký,

že převyšoval amfiteátr. Měl oděnou zářící tuniku a kolem hrudi přehozený červený pruh látky, na němž bylo mnoho zlatých a stříbrných střípců. Tento vysoký muž držel šermířský proutek gladiátorů a zelenou větvíčku, na které byla zlatá jablka. Požádal o ticho a pravil: „Pokud Egypt’an zvítězí nad touto ženou v souboji, bude ji muset zabít tímto mečem, jestliže zvítězí žena, dostane větev s jablky.“ A odešel. Přistoupili jsme k sobě a dali se do boje. Egypt’an mě chtěl chytit za nohy, ale já jsem mu patami kopl do hlavy, vznesla se do výšky a uštěďřovala mu ránu za ranou. Když umíral, sepjala jsem ruce, a tu on spadl na zem. Uchopila jsem jeho hlavu a rozšlápla ji. Lidé začali křičet a vzdávat mi úctu. Přistoupila jsem k onomu vysokému muži a ten mi podal větev. Políbil mě a děl: „Dcero, pokoj tobě!“ A já jsem se slávou kráčela k Bráně živých. Tak jsem pochopila, že nebudu bojovat s divokými šelmami, nýbrž proti ďáblu, a věděla jsem, že zvítězím. Bude-li kdo chtít, ať vše v den her zapíše.

Hlava IV.

Agrumentum - Svatý Saturus má zjevení, a vidí jak je Perpetua odnášena anděly za velkého světla, spatří mučedníky jdoucí k Božímu trůnu. Vysvobození se shromáždí u biskupa Optatia a kněze Aspasia.

XI. Blažený Saturus vyjevil toto své zjevení a sepsal je. Praví v něm: „Po utrpení z mučení jsme opustili tělo a tažení čtyřmi anděly jsme byli odnášeni na východ. Drželi nás sice rukama, ale nedotýkali se nás. Nešli jsme obráceni vzhůru, ale téměř ohnuti, osvobození již od těla a uviděli jsme nesmírné světlo. Řekl jsem Perpetui: ‚Tohle nám Pán sliboval a jeho slib se nyní splnil.‘ Zatímco jsme byli odneseni oněmi čtyřmi bytostmi, bylo nám připraveno velké místo, vypadalo jako prostorná zahrada se zelenými stromy, růžovými keři a nejrůznějšími druhy květin. Stromy byly vysoké jako cypřiše, listy jim padaly. Avšak v zahradě jsem spatřila i jiné anděly, než ty, co nás na to místo přivedli. Ti čtyři andělé byli zářivější než ostatní a jakmile nás uviděli, vzdali nám poctu a s úžasem pravili ostatním andělům: ‚Jsou zde, jsou zde.‘ Tito čtyři andělé, kteří nás nesli, se polekali a postavili nás na zem. Tak jsme přišli na široké závodíště. Byli tam Iucundus, Saturninus a Artarx, kteří byli pronásledováni jako my a upálení. Také Quintus, který jako mučedník zemřel ve vězení. Ptali jsme se, kde jsou ostatní a naříkali jsme nad nimi, ale andělé nám řekli: ‚Nejdříve pojdte dovnitř a vzdejte čest Pánu!‘

XII. Přišli jsme na místo, jehož stěny byly vystavěny ze záře, před jeho branami stáli čtyři andělé, byli oblečeni v bílý háv. Vstoupili jsme a slyšeli, jak ti bíle oblečení bez přestání volají: „Svatý, svatý, svatý, bez přestání.“ Viděli jsme ve středu toho místa sedět starce, měl vlasy bílé jako sníh, byl ovšem mladého vzhledu, ale nohy jsme mu neviděli. Po pravé i levé straně stáli čtyři starci, za nimi ještě mnoho ostatních. Vstoupili jsme s velkým úžasem a stanuli jsme před Božím trůnem, andělé nás nadzvedli, laskali a on nás rukou pohladil po tváři a políbil nás. Ostatní starci nám řekli: „Postavme se.“ Tak jsme se postavili a dali si pozdravení pokoje. Dále nám pravili: „Jděte a veselte se.“ Já jsem Perpetui řekl: „Perpetuo, máš, po čem jsi toužila.“ Odpověděla mi: „Bohu díky, jako jsem byla šťastna ještě za života, tak jsem nyní ještě šťastnější.“

XIII. Vyšli jsme ven a uviděli před bránou po pravici biskupa Optatia a nalevo Aspasia, kněze a učitele. Stáli stranou a byli zarmoucení, naříkali u našich nohou a prosili: „Pomozte nám znovu nabít pokoje, který jsme ztratili. Odešli jste a nechali jste nás tak.“ My jsme jim odpověděli: „Což ty nejsi náš otec a ty náš kněz, jak se nám můžeme vrhat k nohám?“ To nás pohnulo k soucitu, a proto jsme je objali. Perpetua s nimi začala mluvit řecky, vzali jsme je pryč ze zahrady pod růžový keř. Mluvili jsme s nimi a andělé jim řekli: „Nechejte je, ať se občerství, jestliže máte spory mezi sebou, usmířte se spolu.“ Optatovi řekli: „Napprav svůj lid, protože k tobě přicházejí, jako by se vraceli z cirku a ještě se hádají o soupeřících.“ Jakmile nás bylo vidět, připadalo nám, že před námi chtějí zavřít dveře. Poznali jsme tam mnoho bratrů a mučedníků. Byla to neuvěřitelná sláva a cítili jsme krásnou vůni, která nás nasytila. Pak jsem přešťastný probudil.

Hlava V.

Argumentum - Svatý Secundulus ve vězení zemře. Těhotná Felicita, porodí v osmém měsíci bez bolestí své dítě. Svaté Perpetua a svatý Saturus jdou odvážně na smrt.

XIV. Tato vidění jsou pod pečeti samotných mučedníků, blaženého Satura a Perpetuy, která sepsali oni sami. Secundula Bůh v příhodný čas odvedl z lidského pokolení a povolal ho k tomu, aby zůstal ještě nějaký čas ve vězení. Obdařil ho velkou milostí, Secundulus nemusel bojovat se šelmami. Ale i když meč nezasáhl jeho duši, byl jistě naplněn velikou radostí.

XV. Na Felicitu, působila milost Boží také. Když už byla v osmém měsíci těhotenství, těhotná už při zatčení a jakmile se blížil den her, velmi se trápila, aby snad nebyla poprava odložena. Těhotným totiž nebylo možné trest uložit. Nechtěla, aby její svatá a drahá krev byla prolita se zločinci později. Ale jiní spolumučedníci se rmoutili, že mají svoji společnou sestru nechat jít ke stejnému cíli samotnou. Spojení v jeden hlas volali dva dny úpěnlivě v modlitbě k Pánovi. Hned po modlitbě se jí zachvátila bolest. Když po osmi měsících těžkého těhotenství Felicita trpěla, což bylo přirozené, někdo ze strany dozorců jí řekl: „Když nyní takto sténáš, co budeš dělat, až tě hodí šelmám, kterým ses vysmála, když nechtělas obětovat císaři?“ Ona odpověděla: „To, co teď trpím, trpím já sama, tam však nebudu trpět já, ale někdo jiný za mě a já za něho.“ Tak porodila dívku, kterou si jedna sestra odnesla jako svoji dceru.

XVI. Duch svatý dovolil a vyslovil přání, abychom sepsali celý průběh zápasu. A i když toho nejsme hodni, plníme přání a vůli nejsvětější Perpetuy, doplňujeme dopis o další svědectví její odvahy a síly jejího ducha. Velitel se zajatými velmi krutě zacházel, protože se velmi bál řečí lživého lidu, že by snad mohli utéct za pomoci magických zaříkávacíků z vězení. Perpetua se na něj tvrdě obořila: „Proč nám nedovolíš si odpočinout, my jsme vážení zločinci a majetek císaře, neboť budeme bojovat v den jeho narozenin? Nepřinese ti větší slávu, když půjdeme do boje dobře vykrmeni?“ Velitel se zalekl a zastyděl, přikázal tedy, aby s vězni bylo nakládáno lidštěji, takže bratři mohli přijímat návštěvy a nechat se těšit, dokonce i sám velitel věznice brzy uvěřil.

XVII. Den před hrami, když dostali vězňeni své poslední jídlo, které je nazýváno „hostina na rozloučenou,“ volali neohroženě k lidu a hrozili mu Božím soudem. Utěšovali se, že jejich mučednická smrt bude štěstím a podívovali se zvědavosti těch, kdo se u nich scházeli. Tehdy davu Saturnus řekl: „Cožpak vám zítřejší den nestačí? Proč se teď díváte s potěšením na to, co se vám dříve protivilo?“ Dnes jste přátelé, zítra nepřátelé. Zapamatujte si dobře naše tváře, abyste nás poznali v den soudu. A tak mnozí, pohnuti tím slovem, odtamtud odešli vystrašení, ale mnozí z davu mučedníkům věřili.

Hlava VI.

Argumentum – Vězni v amfiteátru se cítí šťastni, především Perpetua a Felicita, nikdo z nich si nechce obléci nečisté šaty, jsou bičováni a předhozeni rozlíceným zvířatům.

Satura dvakrát ušetří, svatou Perpetuu a Felicitu týrají, Sanevivariaus je znovu povolán k bráně. Svatého Satura zraní leopard, jehož poštvál rozzuřený voják, a je zabit mečem.

XVIII. Nadešel zářivý den jejich vítězství a oni vystoupili z vězení, vstoupili do amfiteátru, téměř jakoby k nebi, veselé myslí, s důstojnou tváří, silní, třesoucí se radostí, nikoli strachem. Perpetua kráčela klidným krokem a radostně, připravena co nevěsta Kristova, jako miláček Boží a všichni pod jejím neohroženým pohledem klopili oči k zemi. Tak i Felicita, ověncovaná radostí, že bez větších problémů porodila, šla vstříc spasení, aby bojovala do krve se zvířaty, k obmytí druhým křtem. Když byli vězni u brány, nutili je, aby si oblékli jiný šat, muži oděv Saturnových kněží, ženy Cereřiných kněžek. Sama urozená Perpetua až do konce vytrvale bojovala. Řekla jim: „Jdeme dobrovolně, až sem, ne proti naší vůli, nabídli jsme svůj život, abychom něco tak ohavného nemuseli dělat, tak přece zněla dohoda!“ Tribun tedy ustoupil od této nespravedlnosti a svolil, aby byli odvedeni do arény oblečení ve své původním oděvu. Perpetua zpívala žalmy, šlapajíc Egypt'anovi na hlavu. Revocatus, Satorus a Satorus hrozili přihlížejícímu lidu. Když pak došli před Hilariana, posuňky a pokynutím začali Hilarianovi naznačovat: „Tys odsoudil nás, avšak Bůh odsoudí tebe.“ Na to popuzený dav začal zuřivě křičet, aby je dali zbičovat gladiátory, kteří štvou divoká zvířata. Oni se jim jali děkovat, že budou pro Pána stížení utrpením.

XIX. Ale ten, který řekl: „Proste a dostanete,“ udělil jim takovou smrt, po jaké kdo toužil. Neboť vždy, když mezi sebou mluvili o svém mučednictví, vyslovili každý z nich přání, jakou smrtí chce zemřít. Satorus vyslovil přání, že chce být předhozen zvířatům, aby mohl nést slavnější věnec vítězství. Na začátku her se společně s Revocatem postavili leopardovi a na to byli v cirku roztrháni medvědem. Satorus si žádné jiné zvíře neošklivil víc než právě medvěda, doufal, že ho usmrtí leopard, s nímž se utkal jako první. Když byl předhozen divokému kanci, koplo zvíře gladiátora, ten po dnu zemřel. Kanec Satura chvíli vlácel. A když byl přivázan na lávce položen před medvěda, nechtěl ten najednou z klece vyjít. Tak byl Satorus bez zranění povolán zpět.

XX. Pro dívky ďábel přichystal velmi rozzuřenou krávu, skoro tu nejdivočejší, což bylo proti dobovým zvyklostem. Pravděpodobně se tak stalo proto, aby zesměšnili jejich pohlaví. Oloupeny o šaty a umlčeny byly vedeny vpřed. Lid se děsil, když viděl půvabnou dívku a druhou, nedávno po porodu, protože bylo znát, že jí ještě kape mléko z prsou. Byly znovu propuštěny, aby se mohly obléci do volných šatů. První přivedená

Perpetua byla hozena dovnitř cirku, oblečena v zástěře se skácela na bedra pod nárazem od rozzuřené krávy. Více než bolesti se Perpetua bála o svou cudnost. Stáhla si tuniku, která se jí až příliš roztrhla, aby zakryla svá stehna. Sepnula si rozevláté vlasy, protože se neslušelo, aby mučednice šla na smrt s rozpuštěnými vlasy, aby tím snad nedala najevo, že je smutná nad tím, že trpí. Pak vstala, a když uviděla Felicitu, přistoupila k ní, podala jí ruku a pozvedla ji ze země. Obě zůstaly společně stát. Dav přestal běsnit, když viděl, jak obě statečně trpí. Nato byly mučednice znovu předvolány k Bráně živých. Perpetuy se ujal katechumen jménem Rusticus, jenž vždy býval s ní. Perpetua se kolem sebe rozhlížela, jako by se probudila ze snu, byla totiž ve vytržení. Ohromená se rozhlížela kolem sebe a ptala se: „Kdy nás předhodí krávě nebo jinému zvířeti?“ I když krávu Perpetua slyšela a viděla, nevěřila do té doby, než pocítila známku poranění na svém těle i oděvu. Nato přivolala svého bratra i onoho katechumena a pravila: „Mějte víru a lásku k sobě navzájem a nepohoršujte se nad naším utrpením.“

XXI. Saturus pobízel u jiné brány vojáka Pudenta: „Jsem zde, jak jsem dříve slíbil a předpověděl, až do této chvíle mi žádné zvíře nic neudělalo. Teď doufej! Podívej, vyjdu k němu a budu leopardem rozsápán a umřu.“ Nakonec byl Saturus hozen leopardovi, který ho jedním hryznutím zardousil. Dav k Saturově počtě hlasitě přisvědčil svědectví druhého křtu. „Spasitelné obmytí, spasitelné obmytí.“ „Vzpřimte se, byl spasen,“ dosvědčovali představení. Saturus řekl vojáku Pudentovi: „Buď silný, pamatuj na svou víru i na mě, nezpronevěř se jí, ale zachovej až do smrti!“ Potom požádal o prsten z Pudentova prstu, vrátil mu jej zbrocený svou krví na památku svého mučednictví. Ztratil vědomí a zhroutil se k zemi, načež jej probodli jako ostatní. Lid si vyžádal, aby umučené donesli doprostřed arény, protože se chtěl svými očima dívat na vraždění, až meč bude vnikat do těla mučených. Mučedníci se sami zvedli a přišli, kam lid chtěl. Ještě předtím si dali políbení pokoje, aby dovršili své mučednictví svátostným znamením. Zbytek raněných byl ubit meči. Saturus, který jako první vystoupil po žebříku, zemřel první, pak teprve stoupala Perpetua. Perpetua, aby také okusila něco z bolesti, vyšla s probodnutým bokem. Pro zranění nebyla schopna jít sama, proto se přidržovala mladého gladiátora. Snad nemohla být jako žena zabita tak krutě, ale nečistý duch se nebál, protože ona sama chtěla.

Ó nanejvýš silní a stateční mučedníci! Povolání a vybrání ke slávě Pána našeho Ježíše Krista! Jak až se ona sláva zvelebila, vyznamenala a uctila, že tyto dávné skutky mají být čteny k poučení církve, aby i tyto nové a podivuhodné události dosvědčily, že dodnes působí jeden a týž Duch svatý, všemohoucí Bůh Otec a jeho syn, náš Pán Ježíš Kristus, kterému buď sláva a nekonečná moc na věky věkův. Amen.

4. Analýza textu „Umučení sv. Perpetuy a Felicity“

Tento text podává velmi cenné poznatky o mučednictví z hlediska gladiátorských her. Ve vyprávění dívky Perpetuy můžeme pozorovat tři zásadní momenty: 1. způsob jejího chování, v němž se odráží její autorita mezi společníky a její vliv na okolí, 2. vypravěččino ztotožnění se s diváky a 3. specifčnost zjevení, která vypravěčka zažila.

Význam vizí, které hrdinka popisuje, lze spatřovat nikoli pouze v nich samotných, tzn. v jejich náboženské hodnotě. Tyto obrazy skládají charakterový či psychologický profil ženy pozdní antiky, která zažívala zjevení, dávají nahlédnout do mentálního světa prvních křesťanů a líčí existenciální pocity, které vyplývají ze samotného věznění, čekání na rozsudek, jehož znění je dopředu jasné. Tyto obrazy jsou přirozeně prosyceny antickou symbolikou, koloritem antických her, které platily za ukázkou toho, jak mohou první vyznavači křesťanství zemřít.

Například první z vize, kterou Perpetua měla, by mohl dnešní čtenář snad považovat i za úsměvnou. Tato scéna ale umožňuje nahlédnout hluboko do ideového světa pozdně antických lidí:

...viděla jsem zlatý žebřík, velký úzký, dotýkající se až do nebe, mohl po něm jít jen jeden. Po stranách žebříku byly všechny druhy mučících nástrojů. Byly tam meče, kopí, dýky, jestliže někdo schválně nepůjde rovně nahoru, bude rozdrápán těmi mučícími nástroji. Dole pod žebříkem byl drak, který připravoval úklady a hrozil, aby nebyli schopni vystupovat.⁶

Jednotlivé symboly, které vypravěčka textu užívá, jsou velmi výmluvné. Železné nástroje a nářadí, jež ve zjevení vidí, symbolizují zbraně gladiátorů a nástroje, jimiž byla mučena. Dlouhý zlatý žebřík, po němž vypravěčka vystupuje, je obrazem mučednictví, kterým musí projít. Je tedy zřejmé, že jednotlivé symboly této vize mají velmi konkrétní význam.

⁶ Passio sanctae Perpetuae et Felicitatis, hlava I., kap. IV.

Perpetua se ve spisu prezentuje jako žena, která má silný charakter. Stává se ve vězení vůdčí osobností a má na rozdíl od svých spoluvězňů odvahu komunikovat s vojáky a obhajovat své myšlenky před svým otcem. Obhajuje se před prokurátorem Ilariem. Čelí mu a nepodléhá, zastává se svých společníků a prokurátora nabádá k šetrnějšímu zacházení s vězni.

Tehdy se na něj Perpetua obořila: „Proč nám nedovolíš si odpočinout, my jsme vážení zločinci a majetek císaře, neboť budeme bojovat v den jeho narozenin. Nepřinese ti větší cti, když do boje půjdeme dobře vykrmení?“⁷

Vědci mají nad celým textem tři nejasnosti. Do 17. stol. byla k dispozici pouze latinská verze Passio. V minulém století byla však objevena i verze řecká. Nyní se vedou rozsáhlé diskuze, která verze by mohla být původní. Podrobněji se touto problematikou bude zabývat následující kapitola. Další otázkou je, kdo je oním anonymním redaktorem celého spisu. Dnes se sjednocení spisu připisuje Tertullianovi. Poslední nejasností je, zda to, co se v Passio píše, je opravdu autentickým textem nebo byly jednotlivé kapitoly psány pouze heroicky, aby posílily víru pronásledovaných křesťanů.

4.1. Problematika jazyka textu

Velmi diskutovanou otázkou v sekundární literatuře bylo a pravděpodobně ještě i bude jazyková kompozice dopisu. Na toto téma se vedly bohaté diskuse, nikdy se ale nedošlo k rozuzlení a závěru. Vědci přišli s hypotézami o dvou možných verzích překladů, totiž latinského a řeckého. K latinské verzi se nakonec přiklání většina badatelů, protože je složitě odlišit ji pro její zvláštnosti od textů té doby. V jednotlivých částech latinského překladu se čtenář setkává s lexikem, které již mnohdy ztratilo svůj původní význam a nese význam nový, typický pro křesťanské prostředí (re-sémantizace). Překlad je bohatý na hru se slovy nebo sousloví „salvum lotum,“ které je třeba překládat jako spasitelné obmytí. Takto v cirku reaguje publikum, když leopard zraní Saturu. Stejnou slovní hříčku v řeckém překladu nenajdeme. Řecký překladatel latinské interpretaci buď nerozuměl, nebo vědomě toto sousloví nepřekládá, neboť ve svém jazyce nenachází jeho ekvivalent. Badatelé se zabývají interpretací těchto problematických míst. Tak např. Pio Franchi de' Cavalieri⁸ nebo Henri Leclercq⁹ byli

⁷ Tamtéž, hlava V., kap. XVI.

⁸ Pio Franchi de' Cavalieri, 1869 Calacinelli – 1960 Roma.

⁹ Henri Leclercq, 1869-1929, historik a spisovatel.

přesvědčení, že originálním jazykem tohoto spisu je latina. Nicméně tímto nejsou bádání o jazyku spisu *Passio sanctae Perpetuae et Felicitatis* uzavřena. Následující příklad dokazuje, že otázka o originální verzi je stále přítomna. V Saturově vidění se mučedníci setkávají v ráji se svým biskupem Optatiem a knězem Aspasiem, latinský text říká, že Perpetua s nimi mluvila řecky, „et coepit Perpetua graece cum illis loqui.“ Podle Paula Monceaux¹⁰ je právě toto svědectvím, že původní verze *Passio* je napsána v řečtině. Tak i celý spis je podle Monceauxe revidován v řečtině. Na toto tvrzení reaguje Louis Marie Olivier Duchesne,¹¹ podle nějž je stejné tvrzení obsaženo i v řeckém překladu. Kdyby byl tedy celý text napsán v řečtině, nebylo by větu „et coepit Perpetua graece cum illis loqui“ v řeckém textu třeba užívat. Postupem času vyvstala další, již třetí hypotéza: dle ní se v Saturově vidění klade důraz na konverzaci Perpetuy a dvou kněží (Optatia a Aspasia) v řečtině právě proto, že byli oba dva řeckého původu. Tím, by pak Perpetua ve svém snu pouze zdůraznila, že jejím mateřským jazykem byla latina. Další možností, jakým jazykem je *Passio* napsáno, je varianta, že Perpetua a anonymní pisatel píšou text v latině, zatímco Satorus zaznamenává svá vidění v řečtině, která byla ale velmi rychle přeložena do latiny a naopak.

5. Biografie sv. Perpetuy a Felicity

Svatá Perpetua a Felicitia jsou mučednice narozené ve druhém století našeho letopočtu v Kartágu, na území dnešního Tuniska. Patří mezi hrdinky afrického pronásledování křesťanů, které bylo zahájeno v roce 202 po Kr. Vivia Perpetua pocházela z bohaté rodiny. Když podstoupila mučednickou smrt, bylo jí dvacet dva let. Měla oba rodiče a dva bratry. Felicitia, její otrokyně, byla také mladistvá a byla těhotná. Obě dvě ženy spojovalo přátelství a hluboká křesťanská víra. Byly katechumenky, takže se spolu při studiu a výkladu Bible připravovaly na přijetí křtu. Mučednice byly za vlády císaře Septimia Severa zajaty a uvrhnuty do vězení. Spolu s nimi pobývali v žaláři i další tři katechumeni: Revokatus, Satorus a Secundulus. Perpetua psala ve vězení zápisky, máme tedy autentické zprávy přímo od ní. Dle jejích zpráv bylo vězení kruté, vězni byli ponecháni bez světla a trpěli velkým horkem. Výrazným momentem, který přispíval k utrpení Perpetuy, byly neustálé pokusy otce přesvědčit ji, aby se vzdala křesťanské víry. Mučednice byla v době věznění, tzn. v době sepsání textu navíc matkou několikaměsíčního dítěte. Proto lze její utrpení z náboženského důvodu

¹⁰ Paul Monceaux, 1869 - 1929, historik a archeolog, profesor na Collège de France.

¹¹ Louis Marie Olivier Duchesne, 13.9.1843 Saint-Servan-sur-Mer - 21.4.1922 Řím, teolog a filolog.

považovat za opravdovou zkoušku. Její otrokyně Felicita dítě teprve čekala. Byla se svojí paní a přítelkyní Perpetuou natolik duchovně spjata, že chtěla podstoupit smrt spolu s ní. Římské zákony ovšem neumožňovaly vykonat trest na těhotné ženě. Úpěnlivým přáním Felicity ale bylo, aby byla umučena společně se svými druhy; díky prosbám k Bohu porodila několik dní před plánovanou exekucí a mohla být tudíž předhozena dravé zvěři ve stejný den jako její spoluvěrci. Pravděpodobně 7. března roku 202 či 203 po Kr. byly obě ženy přehozeny dravé zvěři. Podle zpráv byly bičovány a přivázány za rozzuřenou jalovici, která je za sebou táhla po cirku. Polomrtvé mučednice byly nakonec sřaty mečem. Kartagiňští křesťané jejich těla odnesli a pohřbili. Nad hrobem obou mučednic byla později postavena bazilika, jejíž základy byly při archeologických výzkumech odhaleny. Perpetua a Felicita bývají zpodobňovány na malbách, jak se loučí nebo spolu s divokou jalovicí. Perpetua na těchto vyobrazeních mívá na klíně své dítě.

5.1. Pozdější úcta ke svaté Perpetui a Felicitě

Uctívání těchto dvou světic a jejich společníků se velmi rychle rozšířilo. Sám svatý Augustin (354 po Kr. – 430 po Kr.) se u příležitosti svátku svaté Perpetuy a svaté Felicity o nich zmiňuje. Při znázorňování na ikonách jim byla jako atribut přidělena palma, symbol mučednictví, nebo také jalovice. Poněvadž byly Perpetua a Felicita samy katechumenky, které prošly křtem krví, jsou vzývány v litaniích o velikonoční vigílii před obřadem křtu nových uchazečů do církve. Církev tyto světice prosí, aby se za nové křesťany přimluvily. Jejich svátek byl zpočátku slaven především místní církví v Africe. Světice se ovšem začaly těšit úctě i mimo africký kontinent, o čemž svědčí např. zmínky v Římském kánonu.¹² Uctívání a památka svaté Perpetuy a svaté Felicity tedy záhy překročily regionální rozměr a staly se součástí liturgických úkonů církve obecně. Tato památka připadá na 7. března, pravděpodobný den jejich mučednické smrti. Datum vstoupilo v platnost ve Filiánově kalendáři publikovaném ve 4. stol. po Kr. v Římě.

Místem jejich odpočinku a veřejné úcty se stala bazilika s titulem „Maggiore,“ postavena na pravděpodobném místě jejich hrobu. V této bazilice byly objeveny antické nápisy se jmény společníků Perpetuy. Relikvie svaté Perpetuy byly v roce 439 po Kr. v souvislosti s invazí Vandalů přeneseny do Říma, v roce 843 po Kr. z popudu

¹² Viz. Český misál, vydáno ve Vatikánu, Česká liturgická komise Praha 1983, str. 441.

arcibiskupa Raoula di Bourges¹³ do opatství v Dèvres. Poté co bylo toto opatství v roce 903 vyplněno Normany, byly ostatky přemístěny do města Vierzon na místo dnešní radnice. Odtamtud byly později převezeny do kostela Notre Dame ve Vierzon. Svatá Perpetua se stala patronkou města Vierzon. V roce 1632 město postihla morová epidemie. Obyvatelé města úpěnlivě prosili svou patronku o pomoc a učinili slib, že pokud se mor zastaví, nechají zhotovit jako dík nový, stříbrný relikviář. Morová epidemie se definitivně ve Vierzon zastavila.

6. Rozvoj raně křesťanské literatury

Latinské literatury křesťanského západu lze porozumět jen ve světle křesťanské Bible a učení tehdejší etabloující se církve. Pro autory této literatury byla jedinou autoritou Bible. Písmo museli znát, aby byli schopni bránit Boží slovo před bludaři, těmi, kteří pochybovali, či těmi, jež se snažili zakládat nové církve a sekty, které kladly menší nároky na životní postoje svých členů. Vznikaly tudíž překlady Bible z řečtiny do latiny. Vznikaly ovšem většinou v časové tísní, proto jejich čtenáři a vykladači nemohli mít jistotu, že se jedná o ekvivalentní překlad.

6.1. Latinské překlady

V souvislosti s latinskými překlady raně křesťanské literatury a Bible vydělují vědci tři období: Texty prvního období, tzv. africké texty, spadají do období konce 2. století po Kr. a jsou spjaty s osobou sv. Cypriána.¹⁴ Do druhého období se řadí texty evropské, jež byly používány Evropany až do doby císaře Konstantina. Poslední skupinu tvoří tzv. texty italské, jež byly revidovány ve druhé polovině 4. stol. po Kr. v Itálii. Jak bylo již zmíněno na začátku, byla výchozím bodem pro křesťanské spisovatele Bible.

Ve vlastním a přeneseném slova smyslu je latinská literatura křesťanského Západu souborem latinsky psaných děl, vytvořených do konce křesťanského starověku, tj. do arabské invaze, jejíž příliv zaplavil severní Afriku a Španělsko, do období zmatků a intelektuálního úpadku, který v západní Evropě předcházel karolinskou renesancí. Tato literatura žila čtyři sta či pět set let: od svého

¹³ Raoul di Bourges, 800 Cahors – 21.6.866 Bourges, benediktýnský mnich, později arcibiskup v Bourges.

¹⁴ Viz. MONCEAUX, Paul: Dějiny latinské křesťanské literatury, Přeložila Libuše Antalíková-Hunkařová, Praha 1997, str. 4.

objevení v Kartágu na konci 2. až do první poloviny 7. století. Geograficky byla její doménou celá západní část Říše římské, tj. kraje, kde se mluvilo latinsky. V různých dobách a oblastech dosahovala rozdílného úspěchu. Jejimi středisky se staly Řím a celá Itálie, Afrika, Španělsko a Galie. V těchto čtyřech zemích ji ovlivňovala prostředí, která zdaleka nebyla totožná, a proto jsou i její rysy tak rozličné.¹⁵

Řada raně křesťanských spisovatelů pocházela z kruhu vzdělanců, většinou šlo o právníky, řečníky, filozofy nebo dramatiky. Tito lidé prošli i „pohanskými“ školami, v jejich spisech se lze shledat logicky s celou škálou antických (ve smyslu předkřesťanském) momentů. Tento vliv však umožňoval v počátcích paradoxně bojovat ve jménu křesťanství prostředky vlastními staré epoše: Styl těchto spisovatelů mohl být tedy vytríbený, mohl obsahovat rozsáhlé filozofické a historizující pasáže. Je logické, že se raná křesťanská literatura rozvíjela společně a s postupujícím etablováním církve jako společenské instituce. V křesťanských společenstvích i v liturgii převažovala dosud řečtina, v tomto jazyce byla náboženská literatura psána. Velký vliv řečtiny na římskou říši můžeme tedy připisovat raným vyznavačům křesťanství. Toto náboženství bylo z počátku vyznáváno jen mezi chudými lidmi a přistěhovalci, zatímco vzdělanci je odsuzovali. Latina zůstávala proto v kontextu raně křesťanské literatury bez vlivu, prosazovala se jen s obtížemi a nerovnoměrně. I přesto že Bible byla již přeložena do latiny, byl její řecký překlad považován za jedinou autoritu. Řečtina si z těchto důvodů podržela svůj význam až do 3. stol. po Kr., od 3. století její význam ovšem ustupuje, autoři západní křesťanské literatury přestávají řecký jazyk užívat, kněží tento jazyk ovládají nedokonale či vůbec. Konsekvence tohoto trendu můžeme pozorovat u latinského spisovatele Augustina, který buď řecky neuměl, nebo jen velmi málo, a proto psal svá díla latinsky.

6.2. Situace latiny v severní Africe

Místem, kde se pro překlady raně křesťanské literatury užívalo latiny, byla severní Afrika. Již od konce 2. stol. po Kr. zde můžeme zaznamenávat tzv. africké texty. Na africkém území se psaly tyto texty latinsky už před obdobím vlády

¹⁵ MONCEAUX, Paul: Dějiny latinské křesťanské literatury, Přeložila Libuše Antalíková-Hunkařová, Praha 1997, str. 3.

císaře Konstantina¹⁶. Odráží se v nich stopy dvou misí, první byla ze Sýrie a Malé Asie. Můžeme předpokládat, že tato misie probíhala ještě za doby apoštolů. Z tohoto období se zachovalo množství legend, misie měla ale vliv i na liturgii a dobovou architekturu. Druhá misie přišla z Říma, lze říci, že byla ještě z části řecká. Datujeme ji do konce 2. stol. po Kr., kdy se v Římě ještě užívala řečtina.¹⁷ I když se v severní Africe používalo převážně latiny, můžeme říci, že literatura byla dvojjazyčná. Jazykem liturgie zůstávala i zde řečtina. Akta mučedníků se dochovala ve dvou jazycích. Sám Tertulián psal některá svá díla latinsky i řecky. Svě řecké texty ale brzy sám přeložil do latiny. Hrdinka textu *Passio sanctae Perpetuae et Felicitatis* podávala svá vidění a teze v latině, zatímco s kněžími mluvila řecky. Následkem druhé misie se afričtí spisovatelé definitivně odklánějí od řečtiny a přiklánějí se k latině. Prvními latinskými překlady jsou církevní dokumenty, nápisy, první převody biblického textu, Apoštolské vyznání víry, kartaginský kalendář. Text *Passio sanctae Perpetuae et Felicitatis* v celém znění vznikl začátkem 3. stol. po Kr.

6.3. Apologie

Do začátku vlády císaře Konstantina nebylo křesťanství uznáno jako oficiální státní náboženství, křesťané byli pronásledováni, mnozí museli žít v katakombách. Svě obřady vykonávali buď na hrobech mučedníků, nebo na hřbitovech. Římané byli tradičně velmi pověřiví, měli strach z duchů, proto byli křesťané při svých obřadech více méně nerušení. Jako následek tohoto tajného setkávání vznikaly mezi Římany pověry o prvních vyznavačích křesťanství, v nichž se spekulovalo o tom, co se v katakombách děje. Křesťanská komunita pocítovala potřebu se bránit před tzv. pohany, jež reprezentovali ke sklonku římské říše především lidé z vyšších vrstev, považující křesťany za společenský plebs. Na tomto plebsu v jejich očích navíc ulpívalo podezření z provozování magie. Ti, kdo si vzali za cíl bránit křesťanství, si uvědomovali, že je třeba psát v latině. Velké množství překladů bylo sice v prvních stoletích ještě psáno v řečtině, mnoho latinsky psaných spisů ovšem pochází již z konce 2. stol. po Kr. Tak vznikají apologie jako obrana církve před bludy, pověrami a nespravedlivým nařčením. Apologie však nebyly pro antického člověka ničím neznámým, tvořili je i předkřesťanští autoři. Raně křesťanští

¹⁶Viz. MONCEAUX, Paul: *Dějiny latinské křesťanské literatury*, Přeložila Libuše Antalíková-Hunkařová, Praha 1997, str. 32.

¹⁷Viz tamtéž.

apologeti se ve svých textech předkřesťanským spisovatelům vyrovnali: Téměř všichni totiž prošli školami rétoriky nebo dokonce rétoriku vyučovali.

Apologeti se velmi často setkávaly s nepochopením u svých současníků. Římané novému učení nerozuměli, protože nebyli ve filozofii vzděláni tak důkladně jako například Řekové.¹⁸ Za první autory píšící apologie můžeme právem považovat Tertulliana (160 př. Kr. – 220 po Kr.) a Minucia Felixe (druhá pol. 2. stol po Kr.). Rozdíl mezi těmito autory spatřují vědci především v tom, že Tertullian antické nekřesťanské tradice odsuzoval a křesťanství pouze obhajoval, zatímco Minucius se zdá být ve své tvorbě mnohem střízlivější a zaměřuje se spíše na filozofický rozměr sporu mezi pohanským a křesťanským světem.

7. Fenomén mučednictví

7.1. Chápání mučednictví podle Tertulliana

Křesťanské antické martyrium je téma, které je ve vědecké literatuře dobře a podrobně zpracováno. Mnohé studie na toto téma se od sebe ovšem velice liší: záleží na historickém, nábožensko-historickém nebo teologickém východisku jejich autorů. Jedním z autorů, kteří se otázce mučednictví věnovali důsledně, byl kartaginský pozdně antický spisovatel Quintus Septimus Florens Tertullianus, který upozorňuje na přímý vztah mezi fenoménem mučednictví a konverzemi ke křesťanské víře. Slavný výrok, s nímž se setkáváme v závěrečné části jeho Apologie, na tento přímý poměr mezi počtem mučednických smrtí a konverzemi, které nastaly, nepřímou ukazuje. Krev prolitá pro Krista byla takřikajíc „semenem“ pro nové generace křesťanů: „Stáváme se tím víc početnějšími, čím více se nás snažíte vymýtit, krev křesťanů je semenem.“¹⁹ Tato představa se vztahovala na křesťany, kteří položili svůj život především v arénách amfiteátrů. Předávala se dál několik století a tímto způsobem se živila odvaha a neohroženost vyznavačů nového náboženství. Citovaná Tertullianova věta ovšem pravděpodobně netvořila jádro jeho spisu, nýbrž byla zřejmě pouhým komentářem k dění, které Tertullian ve své době pozoroval.²⁰

¹⁸Viz. MONCEAUX, Paul: Dějiny latinské křesťanské literatury, Přeložila Libuše Antalíková-Hunkařová, Praha 1997, str. 18.

¹⁹TERTULLIANUS, Apologie 50, 13

²⁰Viz CARFORA, Anna: I Christiani al leone, Napoli, Il Pozzo di Giacobbe 2009, str. 21.

7.2. Pozdější studie v kontextu Tertulliánova tvrzení

Dle studie (*I Cristiani al leone* od Anny Carfory) lze v literatuře první poloviny 3. stol. po Kr. sledovat jasnou souvislost mezi postupující změnou ve vnitřním vývoji jednotlivců a vlivem mučednických smrtí na tento vnitřní vývoj. Příklad mučednických smrtí dle Anny Carfory způsoboval narůstající počet konverzí. V předmluvě k svému dílu *Dieci conference sul martirio* píše Paul Allard:

Toto prosté svědectví má mnohem větší výpovědní hodnotu než sofistikované argumentace a podporuje je i fakt, že kvůli němu byli mnozí ochotni prolít krev. A neakceptovali pohané demonstrativní sílu tohoto svědectví už tím, že se shromažďovali v masovém počtu pod znakem vítězství Ježíše Krista [...]?²¹

Paul Allard sám uzavírá svoji devátou přednášku tvrzením o plodnosti fenoménu mučednictví a vztahuje ji jak na minulost, tak na svoji přítomnost: „Tato plodnost není zdaleka vyčerpána, také v těchto dnech ne; i když v některých částech světa řadí krutost pronásledování, svědectví mučedníků stále plodí nové křesťany.“²² Tématem křesťanských konverzí se v roce 1949 zabývá také G. Bardy: „Mučednictví je zahrnuto do základních motivů konverzí k víře. Odráží se v nich svatost mučedníků.“²³

7.3. Mučednictví v rané církvi

Během 2. a 3. stol. po Kr. začalo křesťanství nabývat razantně na významu. Mezi římským lidem se ovšem šířila k novému náboženství nedůvěra. Pravidla, jimiž se členové rané církve řídili, nebyla Římanům jasná. Křesťané žili totiž v jakýchsi ghettech a nepřipustili mezi sebe tzv. pohany. Stejně tak byl výrazně znemožněn přístup nekřesťanů k liturgickým obřadům. Křesťané se svými předpisy řídili velmi striktně. Tento fakt dokládá např. zacházení s katechumeny, kteří byli připouštěni pouze k první části slavení eucharistie, totiž bohoslužbě slova. Při začínající bohoslužbě oběti museli ze společenství odejít. Slavit celou liturgii pro ně bylo možné až po přijetí křtu. Nelze se divit, že uzavřenost raných křesťanských společenství vrhala na celé křesťanství stín podezření: málokdo z občanů mohl vědět, co jejich členové ve skrytu domovů činí. Tato nevědomost vyvolávala mnohá podezření, což začalo vést k tomu, že se na křesťany začalo leccos svádět. Významný apologeta, spisovatel a právník Minucius Felix píše:

21. ²¹ Citován Paul ALLARD dle CARFORA, Anna: *I Cristiani al leone*, Napoli, Il Pozzo di Giacobbe 2009, str.

21. ²² Citován Paul ALLARD dle CARFORA, Anna: *I Cristiani al leone*, Napoli, Il Pozzo di Giacobbe 2009, str.

²³ Citován G. BARDY dle CARFORA, Anna: *I Cristiani al leone*, Napoli, Il Pozzo di Giacobbe 2009, str. 21.

Mezi lidmi kolovaly zaručené zvěsti o hrůzostrašných obřadech a zasvěcovacích rituálech, při nichž jsou vražděna nemluvňata, pořádají se kanibalské hody a všichni a všichni bez rozdílu se oddávají hromadným sexuálním orgiím s příchutí incestu. Vždyť proč by se jinak členové této sekty navzájem oslovovali bratře a sestro?²⁴

Je známým faktem, že Římané byli při zacházení s jinověrci relativně tolerantní, religiózní integrace křesťanů tak nebyla ničím shora vyloučeným. Výše zmíněná rigidní uzavřenost křesťanských společenství ale nutně způsobovala reakci římské administrativy. V římské říši každý mohl vyznávat své náboženství s tou podmínkou, že několikrát do roka vzdá hold císaři, který byl považován za boha, a tím uzná státní kult. Římanům tento symbolický akt nečinil problémy, neboť tento kult považovali za pouhou politickou nutnost; křesťané tento symbolický akt z podstaty své víry ale tvrdě odmítali, víra v jednoho Boha jim zakazovala projevovat císaři božské pocty. Pronásledování křesťanů nemělo proto v počátcích náboženský podtext, ale bylo čistě politicko-pragmaticky motivováno. Biskup Polykarp (2. stol. po Kr.) o obviňování křesťanů píše následující:

Kontinuita náboženské praxe byla tedy vnímána jako záruka společenské stability a jako součást římské identity. Křesťané, kteří z principu odmítli na tento náboženský pragmatismus přistoupit, se tak pasovali do role společenských vydědenců a vysloužili si nálepku ateistů, neboli těch, kdo neuctívají oficiální božstva.²⁵

Diskriminační jednání římské společnosti vůči křesťanům je tedy vzhledem k výše zmíněným okolnostem pochopitelné. Dnes se potýkáme s podobnými problémy při státem podporovaném začleňování „jinověrců“ (především muslimů) do tradičního náboženského systému střední Evropy.

Každý římský občan byl tedy předvoláván a dotazován, zda vyznává státní římské náboženství. Vyznavači křesťanství byli vystaveni tlaku: buď mohli přijmou státní náboženství a tím si zachránit život, což mělo ale za následek vyloučení z církve a pozbytí vyhlídky na věčný život. Ti z raných křesťanů, kteří tomuto tlaku podlehlí a odmítli se tak stát mučedníky, byli z církve vyloučeni.

V obdobích klidu mezi pronásledováním křesťanů a především po vyhlášení Ediktu milánského v roce 313 po Kr. nabývala na důležitosti otázka, jak zacházet s těmi, kteří pod vlivem tlaku odstoupili od víry. Diskutovalo se, zda jim znovu po

²⁴ Viz. Minucius Felix, Oct. 9.

²⁵ Viz. Martyrium Polycarpi 3,2 a 9,2.

splnění pokání umožnit návrat do církve nebo je do církve znovu nepřijmout. Vedle této skupiny „odpadlíků od víry“ existovala ovšem před 313 po Kr. velká skupina lidí, kteří svou víru nezapřeli a tak šli na jistou smrt. V tomto případě záleželo na provinciích a prokurátorech, jak s nimi bylo nakládáno. V některých regionech šlo sledovat snahy křesťany hájit a pomáhat jim, aby se jejich trest zmírnil. V jiných provinciích se s křesťany zacházelo zase nekompromisně. Vyznavači nové víry šli však na smrt s nadšením, jako například Ignác z Antiochie (50 po Kr. Sýrie – 107 po Kr. Řím),²⁶ který ještě než byl dopraven do Říma píše:

Těším se na šelmy pro mne přichystané a přál bych si, aby vůči mně neváhaly. Sám jim domluvím, aby mne rychle sežraly a neotálely jako s některými, kterých se ani nedotkly. A kdyby se jim nechtělo, přinutím je. Mějte ke mně ohled, sám vím, co mi prospívá. Právě začínám být učedníkem. Nic viditelného ani neviditelného mne nesmí zaujmout, abych dosáhl Ježíše Krista. Oheň a kříž, smečky šelem, sekání, řezání, rozházení kostí, roztrhání údů, rozdrčení celého těla a zlé mučení ďáblovo, ať na mne přijdou, jen abych dosáhl Ježíše Krista.²⁷

Čteme-li Ignácův text, musíme samozřejmě při jeho interpretaci přihlížet k době, v níž tento biskup žil. Jít dobrovolně na smrt nebylo – jako se může dnešnímu čtenáři zdát – zas až tak něčím neobvyklým. Je známo, že raní křesťané se sami k víře přiznávali a tím se vědomě vydávali v nebezpečí trestu smrti. Tuto praxi dosvědčují např. pasáže z Tertulliana:

Když správce předsedal jako obvykle soudnímu tribunálu v jednom městě, protlačila se k němu skupina lidí, kteří dobrovolně, aniž by je kdokoli udal, prohlásili se za křesťany a dožadovali se trestu smrti. Překvapený prokonzul nechal nejprve několik z nich odvést a popravit, když se však i další dožadovali exekuce, mávl podrážděně rukou a řecky na ně křikl: Když chcete zemřít, ubožáci, můžete skočit ze skály nebo se oběsit.²⁸

Přesný počet umučených během pronásledování křesťanů není samozřejmě znám. Názory badatelů na přibližný počet obětí se zásadně liší. William Hung Clifford

²⁶ Ignác z Antiochie, zvaný Theoforos – nositel Boha, 50 Sýrie – 107 Řím

²⁷ Ignatios z Antiochie, Ad Rom. 5, 2-3.: In: VARCL, Ladislav a kol. (ed.): Spisy apoštolských otců. Přeložil Jan Sokol, Praha, Kalich 2004.

²⁸ Tertullianus, Ad Scap. 5, 1 / CCL 2, 1131.

Frend se spíše kloní k tomu tyto počty nadhodnocovat²⁹, Geoffrey Ernest Maurice de Ste Croix naopak mluví o velmi malých počtech.³⁰

Jistě by bylo zajímavé se zamýšlet nad tím, kde se vlastně zrodila myšlenka oběti vlastního života pro víru. Lze předpokládat, že se jedná o postoj mnohem starší než samo křesťanství, v každé době se ve společnosti rodí lidé, kteří jsou o svých myšlenkách a životních zásadách natolik přesvědčeni, že pro ně dokážou položit i život. Křesťanství však bezpochyby konkretizovalo slovo „martyr“ (řec. μάρτυρ) ve smyslu toho, kdo obětuje svůj život za Ježíše Krista. Petr Kitzler píše ve své knize *Příběhy o raně křesťanských mučednících*:

Původní význam tohoto řeckého slova byl ‚svědek‘ a užívalo se ho především v hovorovém jazyce. Hojně se vyskytuje v Novém zákoně, kde jsou tímto výrazem většinou označováni apoštolové coby očití ‚svědci‘ Ježíšova ukřižování a zmrtvýchvstání. Pozdější význam ‚mučedník‘ je pozdějšího data a je výrazem napodobení Krista v sebeobětování.³¹

Mučednictví je tedy chápáno jako jakési prodloužení člověčenství Ježíše Krista na zemi. V teologii se analogicky z faktu utrpení hlavy církve, tj. Ježíše Krista, vyvozuje nutnost utrpení těla církve, tzn. jejích členů.

8. Závěr

Passio sanctae Perpetuae et Felicitatis je raně křesťanský spis a zároveň cenné svědectví o persekuci vyznavačů křesťanství. Vzdělaná dívka Vivia Perpetua začala tento spis psát ve vězení a později k tomuto spisu připojili jiní spoluvězni své zážitky a zprávu o Perpetuaině smrti. Passio je významné svou autentičností. Je ovšem cenné i z jiného důvodu: v antické literatuře nebylo zvykem, aby psala žena. Že tomu je v případě Passio sanctae Perpetuae et Felicitatis jinak, lze přičítat společenskému postavení pisatelky. Předpokládá se, že spis byl revidován pár let po Perpetuaině smrti, revize celého textu se připisuje Tertullianovi. Passio uvádí čtenáře do doby persekuce a seznamuje je s římskou antikřesťanskou jurisdikcí. Zajímavým faktem je, že text komunikuje se čtenáři pomocí symbolů, kterým dobový čtenář rozuměl. Text byl

²⁹ Citován W.H.C. FREND dle CARFORA, Anna: I Christiani al leone, Napoli, Il Pozzo di Giacobbe 2009, str. 45

³⁰ Citován G.E.M.de Ste Croix dle CARFORA, Anna: I Christiani al leone, Napoli, Il Pozzo di Giacobbe 2009, str. 47.

³¹ KITZLER, Petr a spol.: Příběhy raně křesťanských učedníků. Praha, Vyšehrad 2009.

pravděpodobně napsán pro posílení víry další generace křesťanů a mohl být jistým způsobem určitou příručkou, co dělat, jestliže by nastala další vlna persekuce.

Sledovat rozvoj raně křesťanské literatury je velmi zajímavé. Její počátky jsou spjaty s potřebou překládat a přepisovat posvátné texty. Lidé cítili silnou potřebu mít Bibli v latině. První latinské překlady Bible se dochovaly buď ve zlomcích, nebo vůbec ne. Postupem let vyvstala nutnost vzdělávat se nejen z knih Písma, nýbrž i posilovat věřící ve víře. Tak vznikla první martyria jako snaha zachytit hrdinství předků a posílit tak víru u těch, kteří v ní ochabli. Po ukončení pronásledování křesťanů a církve zaznamenala křesťanská literatura největší rozkvět, příčinou byla i snaha uchovat křesťanskou víru čistou a bez bludů. Proto církevní otcové vysvětlují učení víry a apologetové víru hájí, zpočátku před nepřáteli, později před heretiky. Je pravděpodobné, že si vykladatelé náboženských otázek vzali za své poslední slova, která Perpetua pronesla těsně před smrtí: „*Pevně si stůjme za vírou a milujme se navzájem.*“

Bibliografie

BIBLE: Český ekumenický překlad. Praha, Česká biblická společnost 1993.

CARFORA, Anna: I Christiani al leone, Napoli, Il Pozzo di Giacobbe 2009.

KITZLER, Petr: Příběhy raně křesťanských mučedníků. Praha, Vyšehrad 2009.

KITZLER, Petr: Příběhy raně křesťanských mučedníků II. Praha, Vyšehrad 2011.

KUCHARSKÝ, Pavel; QUITT Zdeněk: Česko-latinský slovník. Praha, Státní pedagogické nakladatelství 1992.

KUŤÁKOVÁ, Eva; VIDMANONÁ, Anežka a kol.: Slovník latinských spisovatelů. Voznice, LEDA 2004

PECH, Jiří: Latinská čítanka. Voznice, LEDA 2006.

MONCEAUX, Paul: Dějiny latinské křesťanské literatury. Přeložila Libuše Antalíková-Hunkařová, Praha 1997.

NOVOTNÝ, František: Latinsko-český slovník. Praha, Státní pedagogické nakladatelství 1955.

SIMONETTI, Manlio; PRINZIVALLI, Emanuela: Letteratura cristiana antica. Milano, Piemme 2000.

TRONSKIJ, I. M.: Dějiny antické literatury, II. díl. Přeložila Věra Novotná, Praha, Nakladatelství Československé akademie věd 1956.

Resumé

Tato práce představuje spis, který napsala mladá žena Vivian Perpetua jako své vzpomínky z vězení. Spis nese název *Passio sanctae Perpetuae et Felicitatis*. Hlavní náplní bakalářské práce je překlad tohoto díla a jeho následný rozbor, dále jeho srovnání s texty raně křesťanské literatury. Dílo je jedinečné pro svou autentičnost, neboť pochází přímo z pera vězňené ženy. Je významné tím, že spis psala žena, což není, pro společenské postavení žen, v antické literatuře zvykem.

Teoretická část se zabývá rozvojem raně křesťanské literatury, počátky psaných děl v severní Africe, vznikem nových překladů do latiny a konečně i vznikem apologií. Zaměřuje pohled i na fenomén mučednictví spojený s persekucí rozvíjející se církve. Zkoumá různé studie, které o pronásledování křesťanů a přesném počtu obětí napsali vědci zabývající se touto otázkou. Další kapitola je zaměřena na postavu raně křesťanského spisovatele, který se mučednictvím a pronásledováním křesťanů zabývá ve svých dílech. Poslední kapitoly se snaží dát alespoň částečný pohled na mučednictví ve třetím století po Kr.

Summary

The thesis introduces writings of a young woman, Vivia Perpetua, who wrote them as her prison memoirs. The work is named *Passio Sanctae Perpetuae et Felicitatis*. Translation of the text, its analysis and comparison with other works of early-Christian literature is the main part of this Bachelor thesis. The writings itself are unique due to their authenticity for the fact that it was an imprisoned woman who wrote them. The uniqueness is primarily given by the writer considering the social status of women in ancient times.

The teoretical part deals with development of early-Christian literature, including regional developments, appearance of new translations into Latin and apologias. In this part, the phenomenon of martyrdom, connected with persecution of expanding Church, is also studied together with works of other authors, who deal with Christian persecution.

Last part of the thesis focuses on the personality of Christian writer, who deals with martyrdom in his texts. This part gives summary of his perspective on the phenomenon introducing the persecution of Christians during the third century A.D. to the reader.